

११

దక్షిణామూర్తివరప్రహ్లాదేశ్వరుః.

స్త్రీసాహసము.

ఇది

కృష్ణాక్షిప్రభు భాగవతుల కూచిపూడి గ్రామకాపురస్తుతైన
వెంకటేశ్వరాయపురమండును హాస్తి
గోత్రోద్భవుండు నగు

వేంకటనారాయణచే

రచియింపబడి



బుక్కు సెల్లయ

కామరెట్టి శేషరావు అండ్ బ్రదర్స్ వారిచే
ప్రకటింపబడియెను.

యం. వి. రంగాచార్యులచే

శ్రీరామనాథ స్మారాక్షరాలయండు ముద్రింపు.

యేయాను.

1926

All Rights Reserved.

వల 0--10 - 0

ఈ నాటకమునందున్న పాత్రలు

—• పురుషులు. •—

తిథాగుడు

నారగుడు కథానాయకుడు.

అతి

నూనూగుడు. రాక్షసరాజు,
చలీమగుడు. } రాక్షసులు.
విమాచగుడు

కారాగృహధిపతి.

సేవకుడు.

ఇంద్రుడు.

శేవదూత.

యవరాజు. కథానాయకుని కొమారుడు.

—• స్త్రీలు. •—

నటి. ||

రంభ. ||

శ్యామి. || అపరసలు.

పనకి

లోత్తను. ||

సమద.

శ్యామి } కథానాయిక.
పరివారిక.

చ. ధనమునకానలైంద బ్రతుదంటుననుండెడివాని కీకృత్తిగా
జనువునియ్యనొదిన నృతిగండనై గనపించుచుంట వా
ర్జునకికొప్పమిం దునితి దూరియమర్చి శిఖామణి భా
గ్యవదనయ్యగొమ దిడితి కన్యకదీక్ష బరగహొపుమా.

ఇట్లు సర్వజనవిధేయుడు,
వెంపటి వెంకటనారాయణ.

స్త్రి సాహస్యము.

నాకిది.

చ. నీశాసము కోడల బాగువముగొందు, సతీత్వము చాటునేముందు
బతికరవాలము గొని, శుభంబులగా చి, వినోదలీల స
మ్మతిదనసాహసపుగరియం బ్రకటించుచు మీ మనస్క, స
భ్యుతికి నిర్విచారమును భావుకము స్వమహుర్పురాపురక.

(నాద్యంతమున)

నూనిధారుడు—(నగ్నశిచి) ఆహా! ఏమి ! ఈ యహోద్దయైభవ
ము, గాజకుమార సందర్శనమును నాకిదివఱ కెన్నడును గలిగి
యై పలేదు. నీనిదివఱ కెన్నిసారులో నాటకప్రసర్జన మొనర్చి
యూటిగాని, యొకనాడును నింతిటిసభాస్థానల యాసందము
స్మరణపఱచుకాలేదు. గాజాధిగాజులును, పాడిప్రకాంక్షులును,
వనికర్షకులును, మోగినిజంబులును గనులపండువు నేయుచు
న్నారు. కేదాలస్యము చేసినచో నప్రతిష్ఠకాలగుచును. కావున
నాప్రియుకాలింబిలిచి కర్తవ్యమును దెలుపవలయును.

(తెవంకబాచి)

శి. నిర్ణయసాహసములనుండి నియతినప్పి;
హృదయకుహరంబునిజె బహిష్కరణ
మావరించెను, ని మకయైనమనకు
నిలువదాపీయబోదు సభ్యులముదంబు.

ఓపూజ్యుగాలా! ఏమి నేయుచుంటివి? వేగముగారమ్ము.

నటి—(నగ్నశిచి) నాథా ! సమస్కారము.

నూత్రి—బీష్మసిద్ధిస్తు.

నటి—అయ్యో యాజ్ఞకై నిరీక్షింతుమాటిని

నూత్రి—ఇ టి! సభ్యుల సూనంకమేమో తెలియునా !

—సభాస్థానల స్త్రీపురుషసాఖ్యబట్టి చూడగా వారియూరి
దము పూర్ణముగా స్ఫురించుచున్నది.

నూత్రి—ఏమని

నటి—జుళిలవాగ్గణ్యమున, ఉత్తమకుల స జాతుడునగు నెంపటి

• పోటనారాయణభిధేయనిచే చూతెముగ రచియింపఁ జడిన
ప్రసాహనము నాలక రాజ ప్రగర్భము నవలోకించవలెనని.

సూత్ర— సమయార్థము గను నీకుఁ జెప్పనది యేమి? లేదను నారోబుగి వసం
తిము జాడుము.

నటి—చిత్తము.

గీ. జమ్మజమ్మని ముక్కెదల్ గమ్మి నమ్మ
దమ్మన సుమమ్మల సమ్మనెమ్మె నమ్మె
గొమ్మకొమ్మన నీ సామ్మసేయు
• సామ్మసేలిలేచి మధురగా నమ్మసేయు.

సూత్ర—మేలుమేలు.

నటి—గీ. శారికాకీ-పాభ్యసేవా-ము నహ
కారములఁజేరి కొరియోహా-మిచ్చ
వీరఁ గడువారి మెక్కి నమీరధూత
కారశాఖల నొనరించు జాగురవము.

సూత్ర—సుందరీవలే! నీగంబు నాకేగాదు నీకవిష్ట సువంశిం
గూడ చొరుచుగాక!

నటి—నాథా! నీకును నీకును లోకంబున నవిష్టలున్నారా? లేని
యీసభాజనసంఖ్యయే చాటుచున్నది.

సూత్ర—భరతి విద్యావాకిత్యమున మిన్నలను యనిసిగనుకొను
టచే నేర్పిమిత్తిమునం గొందఱకవిష్టలు డివోక. ఉన్నెన వరి
తో మనము వాదముఁజేసికొననేల? సర్వమును భయపెట్టెన్దా
రణసేయఁగలరు. ఇక నన్యప్రసంగమునఁ గాలయాపన మొన
ర్చుట యసమృతము. కావున మనపనిలో మన మప్రవృత్తులమై
యండవలయును.

నటి—చిత్తము. అన్నివిషయముల నదివఱకే సిద్ధముగానుంటిమి.

సూత్ర—అట్లయినఁ గథాంశమునకు దిగుటయే లెస్స.

ఇది ప్రస్తావన. / ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.

కీ

దక్షణామూర్తిపరబ్రహ్మణేమః.

స్త్రీ సా హ స నా ట క ము .

పౌధమాంకము.

(స భా భ వ న ము .)

[విక్రమార్కుడు, మంత్రీ ప్రవేశము.]

విక్రీ—అమాత్యవరా ! రాజ్యభరంబు మిగుల బారంబుగదా !

సీ. పూజ్యమై బహుధన వ్రాజ్యమైనిరతిసం

భోజ్యమైయొప్పునా మౌర్యమున్న

సుతాంబ విశ్రాంతి సురకాంతలకుఁ గల్లు

కాంతలనైగఁజెడి కాంతలున్న

రాజరాజతనూజ రాజపద్మర రాజ

రాజతసాందర్శ రాజయున్న

మందారిపందోవా బృహదాంక నిత్యేంద్ర

కుండ సుందరయశో బృధమున్న

గీ. నడవించిన వెన్నెలఁజ్ఛిన్న

యును నిర్ధిక్ పహును నగునెఁగాదె

ప్రజలపాలించి ప్రఖ్యాతి నడయఁజెట్టి

మనుజులకు నివియున్న మంత్రీవృత్తి.

కామ్రస-సీ. యజన దానసుకర్మలు లభ్యయినము

దిస్సుహింసయు క్షాత్రులు దనరెబ్రజల

నేలవలె మోదమలరంగఁ బాలనమున

ధర్మమార్గంబునన్జిక్కి ధరణివిభుడు.

ఇట్టికష్టముల కాన్పడంబగు రాజ్యంబు సౌఖ్యప్రదంబగుట యెట్లు ?
మఱియు,

చ. నిరతము వేదపాఠముల నిర్మలతన్వతియించుచుండెభూ
సురలు; జయాభిలాషరిపుమాదన్మలై మనవారె బాగుజుల్
వరమతిధర్మమార్గమున వైశ్యులు నర్థముగూర్చుచుందురే
చిరతరభక్తియుక్తులెడనేయక పాదజలున్ నవారలే.

మంత్రి—దేవా ! భవాధ్యక్షులు, రాజ్యజేలుచుండఁ బ్రజలకుఁ
గొఱంతయనునది యావంతయేనిఁ గలుగనేర్పున !

గి. విధిని విద్యల నిరసించు విప్రవరులు
ప్రజలసౌఖ్యాభిదేలించు రాజవరులు
వర్తకంబులఁ బ్రబలులౌ వైశ్యవరులు
పాడిపంటలచిలసిల్లు పాదజలును.

అమితానంద సౌఖ్యప్రదులై మనచున్నవారలు.

సేవ—రాజచంద్రా ! ద్వారమున కొండఱు పౌరులువచ్చి కాచి
యున్నవారలు.

రాజు—సత్వరమ ప్రవేశపెట్టుము

మంత్రి—పౌరులారా ! కుశలమా ?

పౌరు...ఎక్కడికుశలము.

1 పౌరు-గీ. రాజచంద్రమ నేడు మాబ్రతుకులెల్ల
భగ్నుమైపోయె బ్రాహ్మణముచేతఁ
గారుమెకములు మితిలేక చేరి కానఁ
బైరులెల్లను ధ్వంసంబుపరచె

విక్ర— నకట !

2 పా—ఉ. దేవరయేమి తెల్పుదుము !

విక్ర— దీనతనొంటెదరేల చెప్పవీ

2 పా—భావవికోటిరూపధర వన్య మృగంబుల బాధనక్కటా
చావగలేక వచ్చితిమి

వికృ— శంకర

2 పా— మీఱలు వానిఁ జంపి వే

మావరి భూములీతరిని మానవనాయక పండఁ జేయవే.

3 పా—రాజచంద్రా! నేడు మాదార్భాగ్యవశమున నెడతెగని
క్షూరమృగశయంబు వెడలి మార్గంబుల క్రంతలను, పైరిల
పొంతను, గృహంబులచెంతను, లెక్కలేక చరించుచున్న
యవి. మహాప్రభూ! వాని బారినండి మమ్మెట్లు రక్షించెదరో!

వికృ—పొగులారా! భీతికొందకుండు.

గీ. నేడు చనుదెంచి యావనానికి ములను

దూరించి పైగులమీకు సంశోషమనఁగఁ

జేయవాడను మునబోలె శ్రీఘ్రిముగను

జని నివాసభూముఁ దగఁగనఁడు సుఖము.

పౌరు—చిత్తము. మహాప్రభూ! (అని నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.)

వికృ—చివకేళిరా!

గీ. పౌరవజనములవంతిలఁ గాఱదోలి

నాఖ్యమొకగూర్చు తెంతయు ముఖ్యమైన

కార్యమొగద మిదికిలఁగాన వేగ

వేటకరుగంగవలయును ప్రియమాతోడ.

కావున వేటకాండకుఁ బ్రయాణంబు దెల్పి సిద్ధముగ నుండుము.

నేటికి కొల్వ చాలింతము.

(అని అందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు.)



ద్వితీయ రంగము.

ఆరణ్యప్రాంతోద్వానవనము.

[రంభ, ఊర్వశి, మేనక, తిలోత్తమలు ప్రవేశము.]

రంభ—సఖులారా ! ఏమి ! ఈవిని గామణీయకము.

సీ. కుసుమాళిమకరంద, రసపాన మొనరింప

వెడలిర్పంకృతిసేయు భృంగతేనులు

కిసయంబులమెక్కి కిలకిలఁగూయును

శుక శారకాది డి భుజిచయంబు

విరిలిండములనుండి వెడలి నెత్తావుల

వెదజల్లువిరుల సమ్మదముగూర్చి

ఫలవృక్ష సముదాయములను భాసిల్లుచు

వనమహాలక్ష్మి యహవనముదాల్చె

గీ. వనితె యీవని నందని వనము బాటి

నొప్పుచున్నది మిక్కిలి చెప్పెదగ నె

యిందు వసియించి తావుల పొదుఁగాంచి

వేడఁ బరికించి పోదమో వెలదులార.

ఊర్వ—అక్కా ! ఆవంకఁజూడునా.

గీ. ప్రేమదలఁతులు కానఁబోలెత్తిరెన్నెల

విరచు ఫలిఫల రావసుల్ నిరంగఁగాంచి

సుదళ ! పూదోల శేబులు జుమ్మరించు

బెదర నరువిడిచాగుఁ బూబూదలయంగు

మేన—అక్కలారా ! యీవనెడ్ర చేసెమీన దిక్కులుచిక్కిరిల్లఁజేయు

కోకిలీవంబులును మిక్కిలి ముక్కుమిగిలి మడ్డనానాయి ననున

రించిరాడుమయూరిములముత్తములున, పల్కుదనెదంబులుగలిగి

రాజులు నీవన మసర నందనోద్వ్యావనమని తోఁచుచున్నయది.

చ. వనములయందు నింపుగలవచ్చితే మేచెలి వింతిమితకా

గనులకు విందొనుగు నటుగావున వ్రష్పచయంబుతోసి యీ

వనలతికానికు జముల బాగుగశయ్య లమర్చి పాటలన్
దనియగ నాటలస్పలిపి తావులయందు జరింతమిచ్చమై.

తిలో—ఈవనశృంగారమును జూడఁ గీర్తిదావిహారవిసోదముల నొందఁ
గోనవానికి సుఖప్రదంబును ఆనందజనకంబును నై పరిణమిం
చుననుట కెంతమాత్రము సందియములేదు. కావున కొంతవడి
మన మీనప్రతేమిమీల విహరింపవలయును.

[ధూమ్రాక్షుఁడు మొదలగు రాక్షసులు ప్రవేశము.]

ధూమ్రా—ఓయీ! బలీముఖ!

సీ. నెలకెట్లుపరిసించు, నెమ్మోముగలయింతి

కిన్నలవిందుగాఁ గనకయున్న

సుధకంఠుఁడెమ్మనౌ నధరంబుగలనాతి

ఓగియారకొగిలఁ బెనపకున్న

నిల్వటద్దంబుల నిరసించుచెక్కిఁతుల్

గలనాఁముద్దికఁ గానకున్న

కలకిలనప్పుతోఁ గలిసినవాక్కులు

గలకాఁజతోఁ గేళి నలుపకున్న

గీ. నాహులుమేల సిరులేల బ్రతుకదేల

రాద్యభిరమేల వనవిహారంబులేల

అసురనతులేక సిరులేల హయములేల

జవ్వనాదేల పృథ్వీ జన్మమేల.

మఱియు,

గీ. అజలగతురవలీల నదమివాఁడ

పార్వతీనాథువరములఁ బడసివాఁడ

మేరలేనట్టి బలమున మెలఁగువాఁడ

గాని సురసతి కూటమున్ గనగనైతి.

బలీ—జేవా! బాహుబలసంపన్నులగు మనదానవవీరు లనేకులచ్చ

రలపొత్తునకైన యభిలషించి నమసిరి. దేవర నట్టివాఁ యను పూస
వలదని మిక్కిలి ప్రార్థించెదను.

ధూమా—ఏమీ ! మనదానవవీరు లనేకు లచ్చరలఁ గోరి నను
సిరిగా! అదియెట్టిదియో నేనుఁ గన్ఱఁగోనియెడఁగాక.

బలీ—(అచ్చరలుకు లాలించి) దేవా! ఈచేరున స్త్రీలకలుకులవలె
వినవచ్చుచున్నయవి; ఆలిఁపుఁడు.

ధూమా—(అలించి) అవునవును. కాంతాజన. బుల పలుకులవలెనే
తోచుచున్నయవి.

రంభ—మేనకా !

చ. మనచెలిపూలఁగోయతరి మాటికి నెట్లటు నంచుఁబుచ్చుచున్
ఘనతరవృత్త రాజనవక మృదళాంబుధృత్తిమానవై
దనగుచునుండఁ జూడుమదె నెద్దయఁగాంచని దేహ కాఁగెలన్
ఘనదళమధ్యభాగమునఁగన్నచు చంద్రోన్మేషమిచ్చెన్ !

మేనక—బాగుగఁ జూల్పితివి. నేను నర్జించెన వినుము.

గీ. సారెసారెకు విటులపై నెరములేయ
వంగిసాగెడు మగనుని సింగీయనఁ
గుసుమముల మాటిమాటిఁ గోఁసువం
బడలి పరిపరి నెలుచు నెఱుఁచుచున్నె.

(అని పుష్పములఁ గోఁసుచు మును.)

[ధూమాత్ముడు మొదలగురాక్షసుల వ్రేపేము]

ధూమా—(అచ్చరలఁ బరీక్షించి) బలీమఘా! ఆహా ! ఏమి యీనా
దరీమణుల యందంబు ! నే నీదివర కెంతటిసో నుదీగులఁ జూచి
తి నికాని యిట్టి యందముగల మందయావల నెందఁనుఁజూచి యె
ఱుగను బోరా! ఏమి యీచతురాసన చతురతి, యిక్కుఁభిని
స్థల చక్కదనంబంతయు నొక్కచోఁ జేర్చి యీచెక్కెరబొమ్మల
సృజయించెనని తోచుచున్నయది. కానివో,

ఉ. వీరిమెఱుంగుచెక్కులును వీరియొయారము దృగ్విలాసము

వీరిమఱుపుసౌరులును వీరివిలాసము వీరియంద మిం

పారియ నెట్టివాడు తమియందు దగుల్కొనడే ధర్మి నే

నూరక చూచుటొప్పుడక నొయ్యన వీరిని డాసి పట్టెడక.

రంభ—చెలులారా! మనమిందు విహరించుటెఱిగి కాఞ్జాలు దాన

వులు మనలం బట్టగోరివచ్చుచున్ననార లిప్పుడేది దిక్కు! త్వర

పడుడు. (అని నలుమొగముల పరువులిడెడు.)

[దానపులు వెంటాడించి యూర్వశి నెత్తుకొని చనిపెడరు.]

అచ్చ-(ప్ర)వేళించి) హా! నాదీ! ఊర్వశీ! అని మూర్ఖులుచున్నారు.)

రంభ—అ. మమ్ముల నెడఁగాఁపి మనుజుననుడు సిన్న

బట్టి నేగముగను బరచుతరని

సకనుమమ్మందలంచి యొత్తెఱిపించి

కలతనెడి పాణిముల విడిచితిం.

మన—అక్కా! ఊర్వశీ! దీనిపైరంగువిడిచి యనవితెలుబుననంగల

వింతలొరయ కుతుమున నల్వరము మిగుల స భ్రమాబునజను

వెంచి యందందుల లతావలయులు నింపుగని నంకించుచు

నిత్యనలి కేగుచొని యున్నెడల వినోదముగా విహరించుచు

నాటచాలు. దానించుచున్నెడ.

ఉ. దానవి లేకువెంచి మన నెత్తుకొనిపోయె గలతేసి యె

తేనియు వెంటనంటి నని నెట్టెడల నకుఁగిల్పి కూర్చులా

మానిసిరిండులద్దరితె మానిసి క్షణోక్షణంబు లెక్కిలా

మాననమందు కుదుమని మమ్మలం ద్రోసియు చూపాడిధిన్.

ఇత్తరి నాకభవనంబున కెత్తీకున జననెత్తుము నీవియొగదుఱి మేవి

ధనంబున జల్లారును. దానవ హతికుల మరణం బెట్లు సిగ్గుచును.

సంపూర్ణ పూర్తిమాచంకునిఁగోలు నీనెమ్మొగంబుగన మాకెటు

ల లభించును! మాకేదిదారి (అని దుఱించును.)

తిలో—(దుఃఖముతో) అక్కలారా! మన మిక్కరణిని దుఃఖించుచుం
డిన నేమి లాభము! ఆరాక్షసులు మడియుటకు నాకొక చక్కవి
యుపాయముం దోచుచున్నది యది యెద్దియనిన ప్రార్థనసాహస
ప్రతాపధురంధురుండును, దీనజనరక్షానిణిముసగు చిక్కినాస్కాం
డనుచిక్కినర్తియొకండు గలండు. మనమాలినిపాలింపజూయి యొక
ధతెరంగంతయు నెరిగించి యాదుఃఖపాగరముం దరింజేరుదుమా.
అతినిచేతిగాక తదన్యలచేతి నీదనుజహతిఁ జింతిముందఁడు కా
వున పొదములెండు. (అని అందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

(చిక్కినారొక్కరి ప్రవేశము.)

విక్కి—అహ! ఈపరంగరాజము మిక్కిలి నన్నలయించి యెంతదప్పు
నకుఁ గొనివచ్చినది!

చ. ధరిపదమూన కేగితిని దాటుచు వెళ్ళకుఁ జేతీచూచుచున్
బరుగిడ్డొచ్చె లేడి యదె నొపురె నీవిని బట్టకొనిమా
హరిహరాలై నరాని యికిటా! శ్రీమయ్యయ్య వృద్ధులయ్యె నీశ
రమున కూర్చునాడె నీశి (జయ్యన నీహరిణియనియొడిన్.

(అని బాణమును ఎదలి దిక్కులు పరకించి) నాశరహరియనకుఁ జక్క
క పొదఁటదూర హరిణి నాదృష్టమై నదే! ఇది మాయామృగము
గాదుగదా!

(అచ్చులు ప్రవేశమా.)

అందఱు—రాజచంద్రా! భూలోక జేవేంద్రా! రక్షింపుము. రక్షింపు
ము. (అని పొదములపైఁ బడుచున్నారు.)

విక్కి—అర్ధజనరక్షా పితృణపరిత్రాడిగు నీశిక్కినారొక్కండుపం
చభూతిములనాక్షిగ మీ కభయప్రధాన మొనఁగెను. వెలవకుం
డు. (మోములఁబరకించి) మీర లీగతి వగపొందుటకుఁ గారణ
మేమి? మీరెవరు?

అచ్చ—(దుఃఖమున మిన్నకుండును.)

విక్ర — వారిజాక్షులారా !

క. ఆహవమున మామకపటు

బాహుబలమేర్పడంగఁ బశుపతియైనన్

శ్రీహరియైనన్మీకున్

ద్రోహముఁగావించెనేనిద్రుంతు నిజముగన్.

మీమనమునెట్ల నెఱపుచూని కారణమువచింపుఁడు మీరలెవరు?

రంభ — రాజన్యదా ! మేము సురలోక వేశ్యలము. రంభ, ఊర్వశి,

మేనక, తిలొత్తిమలనెడి పేరులఁ బరగువారము.

విక్ర — ఓహూ! మీరిల్లింద్రలోకమువారలా! సరే! ఇప్పుడుమీ

వంతికుఁ గారణమేమి?

రంభ —

సీ. సరపాలచంద్రము. భరివంతిలరయంగ

వాంఛనల్యైరిమును. వచ్చినాక

మీకాననంబులం, దంపుగాఁబూదోల

విహించుచుండింగ, వెఱపుగొలుప

భీకరార్థులతోఁ బెలుగఁజనుదెంచి

రిక్క సుహృద్వశి రాజవదన

గనిగొనిపోయె నేమనివచ్చితిమి మే

మక్కల చెల్లిభోవ, దిక్కుగనక

గీ. వచ్చి రాజేంద్ర సేవాద పల్లవములఁ

బడినవారిము దనుజుని పసయడంచి

దయనురిక్షించి సఖిని మాదరికిఁజేర్చి

వంతి నెడి బొయఁజేయుమో వసుమతీక.

మేన — రాజేంద్రచంద్రా ! దయీసాంద్రా ! మేమీవర కనేకపర్యా

యము లీవసినలి కరుదెంచినారముగాని యెన్నఁడిటువంటి యవ

సనొందుటెరుంగము. నేఁడు మాప్రార్థనకమునఁ కాబోలు.

ధూమ్మ్రాక్షుడను క్రూరదానవుఁడు వెంటదీనిని మాచెలిని గొని

పోయెను. దయామమా! ఆదనుజహతకనిఁ బెగటార్చి మాచెలి
ని రక్షించి మాకు సంతృప్తియొసంగుము. మఱియ;

క. ప్రమదామణి నన్దణమణి
రమణినింగొని చనియెగ్రూర రాక్షసుఁడనడిన్
సుమశరసమ! యాదనుజుని
సమయింపుము కీర్తిగనము సాకమ చెలినిన్.

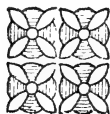
విశ్ర—ఓకాంతావనిలారా! వెలవకుడు.

మ. ధరణీభాగము సంతరించగ నియద్యాగము గంకించు
ద్గురుబాహుతిపరాశ్రమంబులయ నాకా లంజగన్మీఁదకున్
దురమందున్నడి సంతరించెను మరొద్ది గమెదానిచే
హరుఁడే నడ్డమున్ననన్నిడకునే యాదనుజు ధాని నినున్.
మఱియ, ఆదనుజహతుడు.

చ. బడధిఁడంగిసన్ గహల నందలఁదాగిన భూమిఁజూచ్చినన్
బడియకపోయి సల్పెరమ స్వర్ణమఁ నెడిన నాకాలోకమున్
బడసిన బ్రహ్మకెష్టుసురవద్యుఁడు శింఖుఁడు వచ్చినిల్పిన
స్విడవక దానవాధముని వీచనడంచెద గూల్పెదన్వడిక్.

తడయనేమిటికి, ఆగ్రూరదానవుడు చనినమార్గంబు నాకుఁ
జూపింపుడు. పోరములెఁడు. [అందరునిష్క్రమింతురు]

ఇ డి ప్ర థ మాంక ము.



దక్షగామూర్తి పరబ్రహ్మజేశమః

స్త్రీ సా హ స నా ట క ము .

ద్వితీయాంకము.

[రంగము, అరణ్యము, ఊర్వసిప్రవేశము.]

ఊర్వ—అకటా ! ఎంతటిదురవస్థ సంభవించినది !

చ. నిరితతపఃఫలాన్ధుని, మునిప్రచరుల్, యతిసంఘముల్, జరా
మరణవిమూరణకా గను ననున్నట్లు, విద్యముగొల్పుచుండ న్న
ర్థమనుగాంచు, నింగ్రహితురమ్ముగనీర్వముజేర్చి, సాఖ్యప్రం
గరిమవహించు, నూర్వసినిగానల దుఃఖిలజేసెడ ! విధి !

పురాకృతియు నెవగును దష్టించుకొనలేకు. ప్రకాలవేగులకై
నను గర్జానుభవనమయమున మైకముగ్రమ్మును.

జే. గీ. ఖోటెరుంభను, మేకదాదులనుగూడి

భూవిహతిమ్మునలిపెడుబుద్ధివాకుఁ

బొడమరానేల ? నచ్చినబొలసుదిండు

కంటబడకేల ? ఎడిన, వాడంటనేల ?

మూర్ఖమైప్రధానగుణముగాఁ గలిగియుండెను నీదాసచక్రల
పాంసనులను మంచిమార్గమునఁ బెట్టుట కాలశ్చేమనోహరునకే
సాధ్యముగాక దాసవాంతకుండను జేరొండెను. ఇంక నాయట్టి
యూడుదానికిఁ దరమా !

చ. సురలను జేవనాధు ననిసూదనఁడై రణమంచునోర్చి, యా
నరకుండు మోహదృష్టుడయినన్ బిలిపించిన, నప్పజెట్టులోఁ
• దరుణము వెంటబాసలిడి, దాసపుబాణినిఁ దప్పకొంటి, నీ
విరసుని. ధూమ్రనేత్రుఁ మరపించుటయెట్టులొ తోచదాత్మకున్.

అయ్యో ! దైవమా ! పంచాగ్నిమధ్యగతంబగు పక్షిరోలే,
దనుజపరిపాలితాంధ్రాస్థిమ నొంటిగాఁ దగిలియున్న యీ
యూర్యసికి దిక్కెవ్వరు? అదృష్టవతులగు చెలిమికి తైలు సుఖ
సితినిఁ దప్పకొని పోయిరి.

సీ. చెలులార ! యీ యూర్యసిని దిక్కు లేనట్లు

దైత్యు బాఁజి ద్రోసి తరిలినారే!

సురలార ! యీ దైత్యుఁ బరమార్చ్య, నమఁబ్రోవ

కూరి పండులమీఱు నుచితము గునె

సురనాథ ! నిచెంత సరిసంబులాడునె

చెలువనుగోల్పోయి కలఁతగనవె !

మునులార ! సత్తపోధనులార ! దివిజారి

మండగమ్ములజూచి తొలఁగఁదగునె !

తే. గీ. భూమిపాలకులార ! యీ పూర్వవిజ

నడఁచినైచులమీఱు నాధ్యమృకాదె !

యీఁడుదానినిఁ జెర బట్టు నెధమునకును

విజయమిచ్చుటలేగునె? యోవిశ్వనాథ !

నా మొరలాలకందువారెవరు ? ఈ యూర్యసి యిట్టియవస్థలో
జక్కిదుఃఖించుచున్నదని దివిజోత్రముల కెఱంగించువారలయినను
లేరుకదా ! హా ! దైవమా ! నన్నెంత దిక్కుమాలిన దానినిఁ
గాఁ జేసితివి !

ఉ. దాసముబారితప్పెనని దానినిఁబోయితేరే, తిలోత్తిమా !

మనక ! రంభ ! పోయి యనిమెషపతింబురికొల్పిపంపఁగాఁ

బూనకయుంటిరేల ? ననుఁబూర్వసుపర్వన కప్పగించి, మీ

ప్రాణముఁగాచిగొంటిరోకొ ? ప్రాణసఖనె బులివారెద్రోతురే?

ఆపదవచ్చినప్పుడెట్లునుపడువారే మిత్రులగుదురుకాని, సుఖము
గనున్పులుడు “నియంతివారులే” రని వెంటఁదిరిగి కష్టమువచ్చినపుడు

కడకుబోయెడువారుమిత్రులగుదురా ! కష్టకాలమేమైతినిబహిష్కరింప
దగినసమయము. అకటా ! చెలిమికత్తెలవలగూడ విషమైపోతినిగదా !

సీ. స్వకులాభిమానమ్ము సమసిపోయెనుగదా !

మేనకా ! నీవెంతదానవమ్ము !

సుఖమున్నవేళ “నానఖ” యని తెరలాడు

రంభా ! నినున్నమ్మరాదుసుమ్ము !

నాంగత్యమునవచ్చు సఖికిడు సైచుట

యోతిలో త్రిమనీకు నుచితమమ్ము !

నిర్జీరోత్తముమోల నృత్యమ్మునటువుచో

నూర్వశిందలఁపక యుండురమ్ము !

జే. గీ. మానహానికినోర్వక మడియుదమనఁ

బ్రాణహానియే లేదు సుపర్వులకును

బలిమినెడిరించి యాపదఁ దొలఁగుదమన

నబల నేతీతి నోర్చెద నసురఖలుని.

ఈదానవకులమునఁ బుట్టినవారికి అన్ని సుగుణములును మూర్తీ
భవించియుండును. శాపదగ్ధులగుటచేసి లోకకంటకులై దూషింపఁ
బడుచుందురు.

చ. తపమునదట్లై రణవిధమ్మునమానితశౌర్యధుర్యులై
తపనమహేంద్రదేవగణతాపనముఖ్యమహాత్మ్యసంఘమున్
గృహయొక యంతిలేక యవహేలనముంబొనరించు మూర్ఖపుం
జపలతచేతఁ దిట్టలము సర్వముగోల్పకుచుందు రెప్పుడున్.

అందును శౌర్యరాసియగు నిఘ్నామ్రనేత్రుఁడు విజయీకృత
దేవనాథుఁడు ప్రపంచమునందుఁ దనకెదుఁ దేదియును లేదని విజ్ఞప్తి
గుచున్నవాఁడు. (తెవంకజూచి) అదిగో ! నాలంకృతి విగ్రహుఁ
డై మదనవికారిచిత్తుడై యియ్యెడకు వచ్చుచున్నాడు. అకటా !
యీయీపదనుండి తొలగునుపాయము తోచకున్నది.

మ. స్వరమాగద్గద మొందుచుండె; మానమాసాక్షోభితంబయ్యె, ఘో
వరమా కాననసీమయయ్యె, చలమాప్రాగ్దేవతాకృత్యమా
దరమాయొక్కరుసేయరారు, తరమాదైత్యోద్ధతిన్ మాన్పఁగాఁ
జరమావస్థయు నింతకప్పతరమా ! శౌరీ ! కృపాద్యర్థురీ !

(దుఃఖముతో) హా ! చెలులారా ! నా కడ క్కెన్నరు? నిర్జరనా
యకుడే యిధూమాక్షునకు లొంగి యతనిదయచేఁ బునస్సాపితస్వా
రాజ్యసంభావుఁడయ్యెఁగదా ! నేనెట్లుల గట్టెక్కుచును ?

తే. గీ. ధైర్యకులపాంసనుఁడు వీడు దర్పకాగ్నిఁ
గ్రాగిమోహసంతాపుడై రయమమీర
వచ్చుచున్నాఁడు, మూర్ఖునిబాఱినుండి
మానసరక్షణముగాంచి మనుటయెల్లొ ?

మనమా ! నీవిట్లుదుఃఖించుట యరణ్యరోదనమే. ధైర్యమును
వహించుము. సర్వలోకపోషకుఁడగు శ్రీహరియే యెల్లరకుఁదారికము.
నిశ్చలవృత్తితో నమ్రహాత్ముని ధ్యానించుము. (చెతులుజోడించి)

మ. ధనమత్తాత్మకులైన కౌరవులు ద్యూతంబందుఁ గాంతేయులకా
ఘనమాయావిధిగెల్పి, తత్తరుణి శోకలోవిష్ట దుష్కార్య న
ర్తనులైయుండగ, భీతిమానసమునన్ రక్షార్తిన్ కేడఁగా
వినియాద్రోవదిఁ బ్రోచినట్లథయమీవే ! లోకరక్షా ! హరీ !

ఓయఖల జగత్పాపకా ! నీవు దక్క దిక్కునాకెవ్వరును
లేరు నీస్వేచ్ఛ కతిక్రమించునది యేలోకంబున నుండదు. అర్త
నగు నన్ను గాపాడుము. నిరపరాధను.

తే. గీ. మకరిచేఁ బట్టువడినట్టి మదగజంబుఁ
గాచి ప్రాణంబు లొనగిన కరణినిపుడు
క్రూరదైత్యాపహృతనన్నుఁ బ్రోవుచుయ్య
దైత్యకుల సర్వతకుతార ! ధర్మసార.

(ఉన్మీలితలోచనయై ధ్యాన మభినయించుచుండును.)

[ఘాతమాక్షుడు సవిదూషకుడై ప్రవేశించుచున్నాడు.]

ఘాతమా— (తొంగిచూచి) ఓహోహోహో! కాంతావదన చంద్రదర్శనమాత్రమున కామవికారజనితగాఢతిమిరము మనఃస్థపంచమునుండి తొలగి నేత్రగిరిగుహలం బ్రవేశించుచున్నది.

తే. గీ. ఇంతికాదిది మదనునిదంతిగాని
కాంతికాదిది రతిచేతి బంతిగాని
కొమ్మికాదిది రతనంపు బొమ్మగాని
తరుణికాదిది వలపుల బరిణిగాని.

అయ్యోరే! ఇంద్రుని జయించి యచరావతీ పురమును విడిచి వచ్చితిని. దాని కేబదిరెట్లు ప్రియతమంబగు నీయంతినిగాని వచ్చుట చేత లోకత్రయములను కైకొన్నయంత సంతోషముతో నుంటిని. ఘోరసమరక్లిష్టకీరీడుడనయి యున్నపుడు తరుణి నాయెడ విమళితగించినట్లు గన్పడినది. ఇపుడో శృంగార వస్త్రధరుడనగుటచేత నాయెడ పూర్ణానురాగమును గాంచగలదు.

విదూ—దానవేంద్రా! ఈ బోగముతోత్తు వింతిగా వర్జింతురేల? పల్లవకన్య, పల్లవమొగము, పులికోరలవంటి పళ్ళు, ఏనుగుబోక కుచ్చవంటి కురులుగలయీ కాంతమీ కాంతకంటెయందగతైయో?

ఘాతమా—చీ! మూర్ఖా! నాతరుణికాదు. ముల్లోకములలో నేతరుణియు నీమెయందముసకు జాలదు.

తే. గీ. చెలువకన్నులు కలువఱేకులనబోలు
పడతికుచములు హేమకుంభములబోలు
నాతిముంగురు లాళీగణమునుబోలు
నీతలోడరికేయింతి యీడువచ్చు.

విదూ—అవును నీకండ్ల కటులనే కనబడును. పొరుగింటి పుల్లగూరకుచి యన్నట్లున్నది.

ధూమా—మిత్రమా ! నీవిరువును మాటలను జాలింపుము. కాంతా
సౌందర్యము రసికులకుఁగాని తెలియదు. నీవూరకొనుము.

విదూ—నే రసికుండనేనా ! నేనెఱుంగని సరసములు లోకములోనే
లేవు.

ధూమా—నీసరసములు నీరసములే

విదూ—కాదు—కాదు. నారసములు నారసములు.

ధూమా—ఈవికటప్రసంగునితో నేమి (ఊర్వశివంకఁజూచి)

తే. గీ. ఎన్నిజన్మంబులెత్తి యాయుండ్రుడమల
పంకజాక్షి నెయ్యంబుఁ బడయంగలిగె
నోయెఱుంగరాదు నే జేయుపూర్వ
పుణ్యమున నాకుల్బుఁచె బొలతి యిపుడు.

విదూ—కాశికి బోయి కొంగరెట్టఁదెచ్చినట్లు అమరపురి జయించి
ముసలి బోగముఁగొట్టుకబట్టి తెచ్చితివి. ఇది ఎంతగొప్ప.

ధూమా—ఓయి వెళ్ళిరాదా! విహికసుఖములలోఁగాంతా నాంగ
త్యమే పురుషులకు ముఖ్యమైనది.

విదూ—మనశాస్త్రాల ప్రకారముచూడఁ బరిసౌఖ్యములలోఁగూడ
నిద్రయేగొప్పది. యజ్ఞాదు లెందుకుఁ బుట్టినవి ?

ధూమా—అన్నియుఁదెలిసిన చూర్ణమేనా నీమది ? పయస్యా !
నీచేఁ గలుగు కాలహరిణము ఎవనినునకు నాయాసము గలిగించు
చున్నది. కొంచెమునేవూరకుండును.

చ. తరుణవయస్సుచేతి వెలిదాచుకన్నలచేత, నిండుచం
దురుసగుమోముచేత, విరెతూపులగెత్పడుచూపుచేత, బం
గమజిగిమీరుచేత, పుకనీసుధలొత్కెడు మోవిచేత, చూ
పరమనిముల్ హరించుచేలువన్ దిగియూగె గవుగిలించెవన్.

విదూ—మనస్సులేకాదు. చివఱకుఁ బ్రాణములను గూడ స్త్రీలే
హరించగలుగుదురు.

భూ—మనసునక్కెక్కన కాంతకంటె బుర్రున కదృష్టమేమున్నది ?

చ. సురపతి వైయి కన్నలను జూచియు నీచెలి మోముగోముకొని
మెఱుంగగ లేక పల్కుదు మృగేక్షణం దరిజేర్చి. నట్లు లే
విరసుడగానుగానఁ దొలిపేక్షణమే తగుచోటనిల్చి యీ
తరునినిబట్టితెచ్చితిని, లక్ష్మీన తొత్తులఁబాటఁదోలుచున్.

విదూ—(కన్నలపైఁజేయిడిచూచి) దానవరాజా ! “ఏమో” అను
కున్నానుగాని నీవు చెప్పినతరువాత నాకన్నలకు అట్లే కనబడు
చున్నది సుమా !

భూతా—అందుకు సందేహమేమి !

మ. అరలే ! చూచినకొద్దియిన్ జెలువ యొక్కారమ్ము వేరట్లుగా
స్ఫురియింపంగఁదొడంగె; బాపురే ! కరత్పర్ణాబ్జబింబంబు, పు
ష్కరసీమన్నిజకాంతిఁగప్పపగిదిగ, గామోపభోగక్రియా
తురపేక్షారతనేత్రీసీమ నలమెన్దోరంపు దేహద్యుతుల్.

విదూ—దేవా ! నిజము. చూచినకొద్ది మెఱుంగెక్కుచున్నమాట
నిజమే; సందేహములేదు.

భూమా—ఈపడతి నా బ్రహ్మదేవుడు తన సృష్టినైపుణ్య పక్షేక్షా
ర్థము నిర్మించియున్నాడని తలంచెదను. ఈపె శరీరమందలి యే
భాగమైనను మహదాశ్చర్యజనకముగానున్నది.

విదూ—దాని నిర్ణయింపబడిన సమస్త బ్రహ్మదేవుడు దక్క వలె
నిదు శక్తులుగారిని నాయభిప్రాయము.

భూమా—అవిషయమున నందరు సశక్తులె. అయినను మనస్సు
తోషమును వెలిబుచ్చుకొనుట దేహీకనపాజము.

మ. అలరుంజ్ఞాంపములాపదమ్మలు సుభోద్యాన ప్రయాణార్హముల్
విలసద్విదమ్ములాకరమ్ములు సుఖవిర్భావశృత్వానమల్
వలపుంగుంధములాయురోముఖ భావప్రధానస్త్రాయముల్
శీలదా ! యీలలితాంగిబోలు చెలిలోకంబందు సందేనియున్.

విదూ—ఈమూడులో కాలలోఁగూడ లేదన్నమాటే.

భూమా—సహజ సౌందర్య జనకములగు నీమె పరాంగము లన్యోన్యమై నెట్లు వెలువరించుచున్నవో చూచుము.

మ. అలకల్ మోమున మూస్రేమ మెయి శింఖాస్త్రప్రభాభూతమా
నలుకన్ విడఁగ వేడిఁ గోపమునఁ ద్రోయంబూనె హస్తంబులన్
బెల్లిపైఁగోపములేక ముంగురులు గాసిందీర్పయన్నించు; హా!
చెలుముల్ గల్గిన నెట్టిజెట్టి దములున్ జేరిఁ ప్రియంచిచ్చెడున్.

విదూ—అవును. మఁము చూచుటలేదా! స్త్రీహములో నొకరి
నొకర మెంత యాక్షేపించుకొన్నను, సరసము క్రిందనే సరిపోవు
చున్నది. సరేకాని, నీలోనిపు సంతోషించుటయేనా? లేక
దాసితో సంగతి కదలించి చూచుట యున్నదా?

భూమా—వయస్యా! ఆమెయు నిష్పడే కన్నులు విచ్చి ధ్యాస
సమాప్తిని సూచించింది. ఇంక సమీపించి యడిగెదను. నీవు
ప్రచ్ఛన్నముగా నుండి సంగతులాలకించుచుండుము.

విదూ—మంచిది. ఆసందడిలోఁబడి నాసంగతియే మరచెదవేమో!
నిష్కారణముగా అన్నమునకుమాడి యిగరవలసివచ్చును.

భూమా—మిత్రమా! నన్నంత మూర్ఖునిగా దలంపకుము.

విదూ—అంత మూర్ఖుడవనికాదు నీవేమో మహాసములో మునిగి
గంట నిముసముగాఁ గడిపెదవు ఎయినఁగొనెట్టియూరక దీవ
స్తంభమువలె నిలుచుండువానికి ప్రోద్బుధోక మెడనరములుకుంగిరి
పోవును. అందుకని అనచున్నాను. తప్పు! బహ్వా!

భూమా—నీవు జడియకుము ఆ చెట్టెచాటున నిలుచుండియుండుము.

విదూ—(చాటునకుఁబోయి) ఎవరిగొడవలు వారివి.

భూమా—[ఊర్వసిని సమీపించి]

మ. తరుణీ! యేటికిఁగోఁగి, చెదవు నీదాసు డిదేవచ్చి, త్వ
త్కరుణాసాంగవిలోక నాతుర సునకంజాతుడై నీదు ముం

దరపిల్వెన్, దయనేలుకొమ్ము, స్మరవిద్యాప్రేమిణుఁ జూపి ని
ర్జరనాథుఁబలెవీనిన్ గృతమనస్సంతృప్తుఁగాఁజేయుమా !
ఉద్యోగము—(విముఖత నభినయించును.)
భూమా—చెలియా ! సిగ్గునందకుము.

తే. ౧. వేల్పుదొర యింగితములేని బేలముగుట
నిన్ను నుంపుడుగత్తెగా నెన్నుకొనియె
నేను పట్టుపు దేవిగా నిన్నుఁజేసి
యతివలందట నీసేవ కప్పగితు.

అయింద్రుఁడు నీకొనరించినది మహాపచారమే. అంకులైకై నీవు
విచారపడకుము. నీవరినికి లేకుండఁజేయుటయే వానికి నేనొనర్చిన
పరాభవము.

శా నీయందాబును, నీదుసారు, ధృతియున్ నీనేర్పు, నీచందమున్
నీయొయ్యారము. నేతలోదరులకేని గల్గునో వశ్రకిన్
బ్రాహ్మత్రము నేయనెంచుటయు, నీభావముఁబూర్ణతమో
దాయత్రమ్ముగఁ జేయబూనుటయు, నిన్నాకట్టు హేత్వర్థముల్.
అయింద్రుఁడు వట్టి తెలివితక్కువవాఁడు. వాని జతనుండుటచేత
నీగౌరవమునకుఁగూడ భంగముకలిగినది.

ఆ. వె. నేతిభీరి కాయభాతి యింద్రునిగొప్ప
నాతి ! నన్నఁగూడి చూతువింక
అందలమ్మఁబూన్చి యణికాలు తడికాక
యుండునట్లుసేతు నువిద ! నీకు.

(దగ్గరకుఁబోయి) మనోహరిణి ! మాటలాడవేమి ?

ఆ. వె. ఎట్టితరములైన నిచ్చి నీసాంగత్య
గరిమఁ గాంచఁ దలచి కాచియుంటి
గులుకు పలుకు గములఁగురియిల్లచి నామీఁదఁ
బూర్ణదయనఁజూపు పువ్వుఁబోడి.

స్త్రీసాహసనాటకము.

ఊర్వ—[తనలో] కామవీడితుండయి ఎట్టివనుల నైవను తేలుటకు సిగ్గుముగా నున్నాడు. వీని బాటనుండి నమ్మదిగాఁ దప్పించుకొను నెవరయి మాలోచించుకొనవలయును. (ఘోషాత్మునివంకఁ జూచి తలవంచికొనును.)

ఘోషా—(తనలో) ఈమెకు నాయందుఁ బూర్ణానురాగముండు, టం బట్టియే ఈవాల్గంటి వాలుచూపులచే నన్ను సత్కరించియు సిగ్గునఁ దలవఁచికొనవది. మెల్లగా నీమె సిగ్గు నపహరించెదను. గాక ! (ప్రకాశముగా)

అ. వె. కరుణదృష్టిఁబరపి కనకాభిషేకంబు

తేపినాపు, సంతసించినాఁడఁ

గరయగమ్ముచేతఁ గాఁగిలించి గుమ్మానై

భయము దీర్చుమబల ! పాఠినిపతికి.

ఊర్వ—]తిలునగవుతోడనలో] వీడు విరమించుడు. వీనితోఁ గతినముగా మాటలాడితినేని విరసప్రవర్తకుడగును. అయిన మాటలబాలెట్లు వచ్చునో చూచెదను.

ఘోషా—[తనలో] నాపలుకు లీమెకు మనంబున సంతోషమును బుట్టించుచున్నవి. మగవారలవలె స్త్రీలు మనోగతాభిప్రాయములు శీఘ్రముగ నెల్లడింపరు. కాని పురుషులకు మోహాగ్రీకమును బుట్టించు నభినయములను వక్షీకరించు పాతిమసంబుల నాకర్షించుచుందురు. [ప్రకాశముగా]

తే. గీ. నవ్వనెన్నెల నిగుడించి నభినయర వి

కారజనితాంధతమసంబుగడలఁ తేర్చి

నాపు పాక్షుధారసమున నాదుతాప

మడఁచిరక్షింపు మబ్బాక్షి ! యసురవరుని.

ఊర్వ—[తనలో] వీనికించుక నాప్రతికూలాభిప్రాయమును స్పష్టీకరింపవలయును. (ప్రకాశముగా)

తే. గీ. నేర్పికొన్నట్టిచూటల నేర్పునెల్ల
నిచటవిరజమ్ముచుంటివి హెచ్చుచేసి
యమరవది గెల్పు బలమునీయొందున్న
లోయి స్వర్గమ్ముగొనమునీ పూర్వులట్లు.

సూత్రము—(తనలో) ఇంద్రుడు తనకుగావించిన యవమానమును
సహించలేక వానినిష్టాశ్రమమని నన్ను బ్రోత్సహించుచున్నది.
(ప్రకాశముగా)

తే. గీ. నాతీసికవమానమొనర్చినట్టి
పాక శాసనం దృటిలోనబుభవింపఁ
జాలుదును చేసెదను నమ్మసారసాక్షి !
మూడుమూర్తుల నేనియ మొనయగలను.

సూత్రము—(తనలో) దనజనాధిపతికుడు డామరైతి యెక్కువో
బలమునలే యధిపతిగ నే యుండును. (ప్రకాశముగా)

తే. గీ. అడువారల జెజుబట్టి యడిగుగన్న
దనజనాధులచరితము లో విన వెలున్న
కలిగియున్నంతి భుజియించి కాలమెట్లా
వెళ్ళదీయుము చెడిపోక వెళ్ళివచ్చు.

సూత్రము—(తనలో) ఒక కళ యింద్రుని చేతి నేను బలాజతుడనయి
నచో దనసౌఖ్యమునకును, నా ప్రాణమునకును, భంగమగునను
నభిప్రాయము తిరగివాక్యములలో భావగర్భితములై యున్నవి.
(ప్రకాశముగా)

తే. గీ. సౌఖ్యంపకు మబల మజ్జగమలొక్క
కెట్టుననుగూల్చి యింద్రుని పీఠమడచి
కీకుదాసునిగావెంతు నిర్జరారి
వలుకులును శేతలును ఫలమ్ములు నొకంజె.

ఊర్వ—(తనలో) ఈమూర్ఖునకుఁ బరేంగిలజ్ఞానము బొత్తుగాలేదు.
(ప్రకాశముగా)

తే. గీ. చెడకు ఊణభోగమాసింది, చెలులు నీవు
బందుగులునొక్క పెట్టున వజ్రవజ్ర
హతికిఁ బాల్పడిమడియుట యనుచితంబు
బ్రతుకఁదలతేని యింటిమార్గమునఁ బొమ్ము.

ధూమ్రా—ఎనితా ! త్రింశత్కోటిదివిజులు నొక్కమారుగా మూఁ
గి నన్న హతునిగావించురనియు, నందుచే మనకు ఊణభోగమే
సంభవించుననియుఁ బడప నీమూలమున నాకుఁ గలుగు కుటుంబ
నాశనపుఁజింతకు నీవు వగవలసియుండుననియునా నీ యూహ
లకటా ! ఎంతవెఱిదానవుఁ

ఉ. ఎందఱు దానవోత్తములహీనపాశ్రమ విక్రమంబునన్
మందుని నింద్రునిర్జ్వర రమారహితుంబొనరించి కానలన్
గుండఁగఁజేయలేదు; నవకోమలగాత్రపు యుద్ధసంగతుల్
డెందమునందెఱుంగక కడిందిభయంబు వహింతువంగనా !

అయింద్రుని స్వసైన్యముగా నిమేషమాత్రమున వఱకాలిగో
టితోఁ జిమ్మి స్వర్గపడమును సముద్రమునఁ గల్పెదను. నీవు జడి
యకుము.

ఊర్వ—ఎన్నిసద్గుణములున్నచో నీవాస్వర్భూమిసభిష్టింప శక్తుడ
వగుదువు.

మ. పరకాంతామఃకులన్ హరించియిటు దూర్వాపారముల్ సేయుచో
దొరవెఱెదవు దానవేశ ! సురనాథున్ గెలిసేయంగ నీ
తరమా ! సద్గుణరాసియాలెడు జగత్పాలుండు, దైత్యోత్తముల్
మరణంబున్ గని రెందతో మునుపు నున్నతాత్మలై పొనిచేన్.

ధూమ్రా—చెల్లీ! యెంతచెప్పినను నీవెఱిమానవు. ఇంతకుమున్నా
యింద్రుని జముచియు దయవహించి శ్రమ్యుర్రాజ్యమునిచ్చి

వచ్చుట నీ వెఱుగవా? ఇఁకం శంకింపకుము. రమ్మ. కరమ్ములన్ గాఁగిలింపుము. జాగు నీయకుము. [భుజముపైఁజేయిడబోవును]

ఊర్వ—(దూరముగాఁబోయి) ఓయీ ! దానవా ! ఎంతచెప్పినను బధిరునివోలె వివశించుకొనక యేమేమోపలుకుచుంటివి. నీపాండిత్యప్రకర్షమంతయు వినియోగించి నాపలుకులకు విపరీతార్థమును గల్పించుకొని పయిఁబయికివచ్చుచుంటివి. చాలు ! అటునిలుపుము.

చ. వనితలులేరెనీకు ? బలవంతముగాఁ బరనారినిట్లుకై
కొనిపఱుగెత్తివచ్చి, వనిఁగుండఁగఁజేయుట పొరుషుంబె ? నీ !
ఘనబలశౌర్యధైర్యములు గల్గినవాడవయేని దివ్యులకొ
జెనకి, తదీశురాజ్యమునుజేకొనకీపని సేయుటావ్వసే ?

ధూమా—మనోహరీ ! నీయందు నాకున్న ప్రేమాతిశయమును బరీక్షింపనెంచి యిట్లాడియుందువు. నీవు కాంతవు. అందునువార కాంతవు. అందును సురవారకాంతవు. మీవాతుర్యములుల్లాఘ్యములు. మెచ్చితిని. అనురాగుడనగు నాకుఁగోపమేలపుట్టును. రమ్మ. (చేయిపట్టుకొని దగ్గఱకులాగును)

ఊర్వ—(తనలో) ఓహూ ! నేనెంతకఠినముగ మాటలాడినను ఈ మూర్ఖుడు హాస్యములక్రిందఁ బరిగణించి పైబైకి వచ్చుచున్నాడు. వీని సాగునిధమెటులనో లోపకున్నది. హా ! పరాత్పరా ! నాకు మానసంరక్షణ మొనర్చుము. (ప్రకాశముగా) ఓయీ ! దానవ నాయకా !

ఆ. వె. సకలపూజ్యుడైన స్వారాజ్యపతిఁదక్క
నన్యనంటమెప్పుడు నవలఁబొమ్ము
గంటురసముచేతఁ గాంతామణులఁగొంట
సర్వనాశహేతు పుర్విలోన.

ఇఁక నేనిబుద్ధి తెచ్చుకొని యావలకుంబొమ్ము. (చేతినిలాగికొనును)

ధూమా—(తనలో) అకటా ! దీనికి నాయం దెంతయో యగురా
గమున్నదని ముతయుచు నింతదవక నెంతయో మన్ననఁజూపి,
తెలిపిపొనుడనై తిని. కానిమ్ము. ఇంక దీనికి సరసకృత్యములు
పనికిరావు. [ప్రకాశముగా]

ఉ. చెప్పితినింతదాక సరసీరహనేత్ర ? నయంబుమీర ; నీ
వప్పుక నిన్నుబల్కి సుఖమొందెడు నంతకుదెచ్చినావు, నా
తిప్పొక యింతలేదు, పెరదానవుగావు, గ్రహించి యిచ్చెడన్
బప్పుచివీర ; రాక్షసవివాహము లిట్టులకాదె యేర్పడన్.

(అని కాగిటగుచ్చియెత్తి చెక్కిలిమ ద్వాడన)

ఊర్వ—[భయకంపిత చిత్తయై]

ఉ. హా ! పరమేశ ! హీనరసి జాంబక ! హా ! నిజభక్తపోషకా !
యీషగిది సురారినయహీనత నన్ను బర్కహించి, సం
తాపము గూర్చుండ, భలదైత్యహరుండివె యయ్యుడనివి
జ్ఞాపుట మేరకాడు ; మధుసూదన ! కావవె ! రావె ! బ్రాహ్మణ !
హా ! యీశ్వరా ! అర్తరక్షకా ! ఆపదభగవా ! స్వీరగా
రమ్ము. ఈఖలు దుండగమ్ము లడంపుము.

[తెఱలో]

ఓ! దేవకాంతామణీ ! జడియకము. నిన్నరక్షించుటకు రంభా
ద్యస్సరోగణప్రేతుడై విక్రమార్కుడు వచ్చుచున్నాడు.

ఊర్వ—[తనలో] అమ్మయ్యా ? నామానప్రాణములు దక్కినట్లే.
త్రిలోక జేగీయమాన సత్తాకమవిక్రముండగు విక్రమార్కున
కిదానవునిదుదముట్టించుపని సులభ సాధ్యము.

ధూమా—[అలోచించి] విక్రమార్కుడా ! ఎవడువీడు ! మానవ
నాథుడు కాబోలును. [ధైర్యముతో] స్త్రీవీని లెక్కనేయువాడె
వడు ? వాములుమీగు సాములకు బచ్చగడ్డి ఫలహారమన్నట్లు
న్నది. పీడనాతోఁ జోరనెంచట. రానిమ్ము, వానిని గడకేర్చిన
పిమ్మటనే యీసుండరిని గూఢదనుగాక.

విశ్ర—[ప్రవేశించి]

వా. ఓరీ ! మోరక ! నాకులాబోమి మోహాదోకతంబట్టి, దు
ర్యోధను ప్రాణిమఁజూప నెంచితి వె ! నీ పాగల్బయి లో చాలు ! నీ !
ఘోరా రాతివిమలైక తపిలురద్గోత్రా హాసాఁజ
క్రీరాజత్తు శోమాననిశితాసిన్ నిన్ను జెండాడెడిన్.

ధూమా—(తెప్పవల్పుక చూచి తనలో) వినియెడలు మ స్తిష్క
పూరితిము. చూచుటకుఁ గన్నలపండువుగానున్నది.

విశ్ర—మూర్ఖా ! మాటలాడవేమి ?

తే. గీ. సారసవితావిహారమ్ము చోరవృత్తి
మెలఁగునీకెట్లులభియించు మెలఁగివికము
విడువకాగడములుసేయఁ గడఁగుదేని
తలనఁఫక్కున వేయి ప్రక్కలుగఁజేతు.

[కరవాలమును ద్రివ్వును]

ధూమా—[నవ్వుచు] అన్నిఁడాయు శలభంబుఁగిదినున్నది నీరాక.

విశ్ర—[రోషముతో] ఓరీ ! నీదుర్మద మిప్పుడు నన్వృపుట్టించినను
మత్కరవాలప్రహరణముల గ్రిందఁబడి విలవిల తన్నకొనునపు
డేడ్చుగామారునులెమ్ము.

ధూమా—చీ ! తులువా ! విడిసిపడకుము. [రోషముతో]

క. ఓరీమానవపశువా !

కారుల్ ప్రేలకము నిన్నుఁ గాలునిపురికిన్

జేరిఁగఁబంపెదఁ దృటిలో

నేరడమువచ్చికావ నెంచిన విడువన్.

“తప్పచేసితి”నని పాదములంబట్టుకొనుము, నిన్నుక్షమించెదను
నీకు మరణకాలమానన్నమై యున్నయెడల నాతో యుద్ధమునకు
సిద్ధపడుము.

విక్ర—సహాబాన్ ! సన్నిహితమైన మృత్యువునఁ గనుఁగొనఁ జాలము నిట్లు వదరుచున్నావు. బ్రతుకఁజలఁచినచో నీయచ్చరనిట డించిపోమ్ము. కాకున్న బాగములందాశవిడువుము.

ఘామా—ఓరీ ! సరాధమా ! నిన్నఁజంపినచో నాకుఁ బూర్ణాహారముకూడ లభింపఁగలదు. నీయట్టి మానవాధములెందలో యిది వలకు నాకుష్ఠినిబడి జీర్ణమైపోయిరి. ఇన్నియేల ?

ఆ. వె. దేవపతియె విజయ శేఖఁడై పరుగెత్తె
మనుజుడేమిలెక్క దనజునకును
మూలవిగ్రహములు ముప్పైత్తుకొనుచుండ
నుత్సవంపుబొమ్మ లూరుసనునె?

విక్ర—ఓరీ ! నదురుబోలా ! నీమాటలిచ్చటసాగవు. నీకెంతబలమున్నను నీదుష్పరివర్తనమే నిన్ను విగతాశునిఁ జేయఁగలదు. మీదానవకుల సాంసరుల పగ్గె లెవ్వరెఱుగరు ?

ఆ. వె. కాలులటచియూరు పేరును లేకుండ
యమపురమ్మునేరి రసురులెల్ల
బ్రతుక నట్టివిడ్డ బారెడన్నట్టుల
హెచ్చులెన్నొపల్కి చచ్చుచుండు.

ఘామా—ఓరీ ! పేలరీ ! దుర్గర్వ ప్రేరేపితుఁడవై నిష్కారణము చెడిపోకుము. బ్రతికియుండిన బలుసాకుఁదిని బ్రతుకవచ్చును. ఒక వేళ కాలవశమున నన్నుజయించి యీబోగముతోత్తును గావా డీనచో నీకువచ్చెడు పేరుప్రతిష్ఠలెవ్వి? కొలఁదినెఱుంగక ధీరులపై దలపడకుము.

ఆ. వె. ఇంద్రకులిశమునకు నీడంటినిపేరీ
యింద్రునకు సముండ వీవుఁగావె ?
వానియట్లుపోరఁ బరిభవంబునుగాంచ
జలయుగాక జయము వడయుటెట్లు.

విక్రీ—(కోపముతో) సీ ! ఖలా మదోస్సత్తుడనై తుంగనాజనము బాధింపవోడగియు నింక మాటలాడవేమి ?

అ. వె. గొంటుతనముచేతఁ గోసులీజనముల

గొంటకాదుసమర కోవిదుండు

వీక్రమాహ్నుఁడిదిగో వీక నిన్ జంపఁగా

వచ్చినాఁడురమ్ము వచ్చునిపుడు.

నాయుధుండనై యుద్ధమునకువచ్చెదవో, యిట్టితగుపరాధ మెన్న
డును జేయవని శరణంబుజూచెదవో, తెల్పుము.

ఘామా—సరాధమా ! నీకా, త్రిలోక జేగీయమాన పరాక్రమ
దక్షుండగు ఘామాక్షుండు శరణంబుజూచునది ! ఇదే యుద్ధ
సన్నుఁడనై వచ్చెదను. రణభూమికిరమ్ము. (అని నిష్క్రమిం
చును.) (ఊర్వశి చెలులతో కలిసికొనును.)

విక్రీ—వారిజాక్షులారా ! నేనాదనుజహతకునిఁ బరిమార్చి ఇప్పుడే
వచ్చెదను. నేవచ్చువరకామహిరుహచ్ఛాయను వసించియుండును.

(అని నిష్క్రమించును.)

రంధ—(ఊర్వశినిఁగొనిఁగించుకొని) ప్రాణసఖీ !

శా. క్రూరాత్ముండగు ఘామనేత్రుఁడు నినున్గొంపవ భీతాత్మనై
నాకిరత్నము మమ్ముజేరి యడలోన న్నైతజింతించితో
భారంబై ఖలుభీతిమూర్ఛవడితో బాపాత్ము నిందూరితో
ధీరత్వంబున దుష్టదానవుని యెత్తరున్సమర్థించితో.

విక్రీ—(వవేళించి) అంగనామణులారా !

గీ. దనుజహతకుఁడు హతుడయ్యెడదనుచరుల

తోడమీరింక నిర్భీతితోడనిందు,

స్వేచ్ఛవిహరించి సురపురి జేరబొండు

సనిసి జాక్షినిఁ దోడ్కొని సంతసమున.

ఊర్వ—[సంతోషముతో]

త. వనమునదిక్కులేక సురవైరికరమ్ములఁజిక్కి భీతనై
కనులను నీరుగార్చుతఁజిగాచి మహోపకృతిఁబొనర్చుమీ
ఘనకరుణారసంబుననఘా ! కొనియాడ దరంబెనాకు ? నె
మ్మనమునసంతసించుచు నమస్కృతిఁజేసెద రాజచంద్రమా.

[నమస్కరించి] దేవా ! యీ దాసురా లెల్లప్పుడును. మీయా
జ్ఞానుబక్తియై చేతనగుపనులొనరించుచుండును. మీకాయాసము
గలిగించినందులకు మన్నింపుడు.

విక్ర—దివిజకాంతామణీ ! నీవు నన్ను నుతించెననిలేదు. నరపాలు
రక్ష దుష్టసంహారమును, ఆర్తిరక్షావనమును, అవశ్యకరణీయము
లు. నావిధి నేనొనర్చితిని. కాని మెప్పునకుఁగాన.

రంభ—రాజచూడామణీ !

గీ. క్రూరదనుజుని పాజ్ఞేసి నారిమణిని
గానవేయందు నీపాదకంజములను
వాల్చినంతటభయంబు, బరగనొసఁగి
సఖినిమముగూర్చి ఖలుదూల్చి సాకినావు.

మాయెడ దయాద్రిహృదయులరై దేవరవారు కావించిన మ
హిమపాతకమునకు ప్రత్యుపకార మేమియొనర్పగ మా యునిలజ్జ
పడుచున్నవారము.

విక్ర—ఇందు మీరు లజ్జపడవలసిన పనిలేదు. ఆర్తిజనరక్షణము
మాకవస్యమాచరణీయముగదా ? మీరింతగా వేడుచుంటిరిగాన
సమయమారసి నన్నొకపరితాయ మిందలొకమునకుఁ గొని
చని యందలివైభవంబులఁ గనగఁజేయుడు. మీకు గావింపందగు
ప్రత్యుపకారమింతకంటె వేఱిండు నాయెడ గానఁబడదు.

రంభ—శిరసావహించి రప్పక యొనర్తుము.

విక్ర—మంచిది పోయికండు.

[రంభ మొదలగువారలు నిష్క్రమింతురు.]

నిక—అక్కటా! నాకిప్పుడు దాహబాధ మిక్కటమై బాధింపుచున్నది (దిక్కలు పడికించి) అల్లదే! ఈసమీక్షమున మున్యాశ్రమ మొందుకానించుచున్నది అయ్యెవకఁగెదనుగాక (అనిష్కమించుచున్నాడు.)

2 వ రంగము, ఆశ్రమము.

[ఋషి, ప్రమదయనుకుమార్తెతో ప్రవేశింపవన.]

ఋషి—సీ. వదివ్యజేజు బు యాజగత్సప్తికి
మూలమైదవ శైవో ము దుగాను

యేకాంతవైచిత్ర్య మీజగద్రక్షకు
మూలమైదవశైవో ముదుగాను

యేఘనువైభవం బింపుమీరంగలోక

పాలకలకు నెల్ల మూలమైదవ

యేచుహనియుని యింపుమీరంగలోక

మోనవార్ధిని నుంగ మూలమైదవ

గీ. అట్లొక్కొక్కప్పుడు నాటిదేవు

నన్ననమ్మితింజగధీం సమలచతు

నాడు నెమ్మదిసిల్పి యనారతగా

గోతీధజయించెనుగాక కోల్పోది.

విక్ర—(ప్రవేశించి) దాహశాంతికొండలే! యాచన క్తునికర్పించి పోదమనినచ్చునదికి దు కామినీషణియొకఁడు చెరిగిపోయియున్నది. యిప్పుడు నేను బొందరిపడి చొరకరిగుట పాటిగాదు. కొంతవడి యిందునిలచి సమయమారసి మహానుభావుని దర్శించెదను గాక. (దాటునిలచును)

ప్రమ—తండ్రీ! నన్నీటికి నేను ఫలములకై చవవదనియానతిచ్చితిరి?

ఋషి—కుమారీ! ఇదిహోదారణ్యంబు. స్త్రీజనసంహారార్థంబుగాదు. అందునను.

చ. చెలువగుహావనంబుగల చెల్లవు కావనసీమలోఁ గిరా
తుల్యమృగయుల్ నృపాలురును దుష్టవిశాటులు దుర్మదాంధులు
జ్వలఘనఘోరజృంభణమువాయుము ద్రిమ్మగు మాటిమాటికిం
జలమునఁబోకుమీపురుష సాహసముద్దెలియంగకక్యమే.

ప్రమ—జనకా ! పురుషులు నాహాసవంతులై చేయునదియేమి ?

ఋషి—

చ. ఎటుగవుచిన్నదానవొక యింతయుదూరపుదృష్టిలేదు నీ
కరయంగ ? నింతనేనుడువగావలసెన్ దనయా ! యొకింతనీ
సరణిమనంబునగదన వెసన్ బరికింపకబోవుదేని యే
తిరి నెటుసంభవంబగునొ తల్లి ! యెటుగగరాదు నెమ్మదిన్.

కాపుస నింతటనుండి యాశ్రమంబున వసియించియుండుము

ప్రమ—తండ్రీ ! జన్మనినగు నాకు పురుషులవలన నపాయము సంభ
వించుననికదా మీయభిప్రాయము ! ఇటువినుడు.

శా. రాజీవాక్షునివేడి నారధిగ స్కామనలిన్ దానవ
ప్రాజ్ఞేణిదండంబునెగుతరి నతాజిత్యశోభి ఘో
రాజిహ్మార్చిలుటన్గనుగొనియు సాంద్రవై నకోదండమున్
రాజీవాక్షుకరంబునన్గొనియు వ్రేలుందింపజేదైత్యులన్.

సీ. వరమహాబలమున వైదర్భి యదువల్ల

భువివిజభర్తగాఁ బొందలేదె

ఘనభుజాబలశౌర్య ముననుమైధిలిశత

కంఠరావణుని జక్కాడలేదె

ఉరుతరనతబలోద్యోగసంపద నన

సూయత్రిమూర్తులఁ జాలుగొనదె

మహితపాతివ్రత్య మహిమసావిత్రిని

రథయన్మత్తిమృత్యువుంబావలేదె

గీ. ఏంలేకాదు పలువురు వీరమూల
 లీధరాతలమున నెడతేనిగలరు
 పురుషుల్ వీరవరులని పొంగి బోర్ల
 పడినట్లెంతసంతసపడగ వలయు.

మఱియు.

చ. తలచినయంత కార్యమును దప్పక జేతురు ధాత్రీ బూరుషుఁ.
 మెలఁగఁగఁ జేతు రాజ్యలను మీరియు సాహసవిక్రమంబునఁ
 గలన నెదిర్చిపోరి కిపుకాండములన్దురుమాడిభ్యాతి నీ
 యిలధరమూని యేలగలరింతులు పూరుష పాళిమిన్నగన్.

విక్రీ—ఏమి ! ఈ శాంతామణి వాక్యపటిమంబు.

గీ. పురుషులన నెంతచులకన పొలితిచేసె
 కాంతికింతటి దృఢశక్తికలిగియున్న
 ధరణిపతినయ్యు నేడునిక్కరణించట
 వినియు నూరకయుండుట వెఱికాదె ?

ఎట్టులేని యీరమణిని సతిగానే వడసి ప్రీతసాహసమెట్టిదియో
 కనుగొనెకఁగాక [అని నిష్క్రమించుచున్నాడు.]

బుపి—అమ్మా ! మంచిసామెతలను చెప్పవొరకొంటివి. చాలు
 చాలు. ఇంకనిమనఁటి మాటలను కట్టిపెట్టి నావచియించినరీతిని
 మెలంగుము.

ప్రమ—తెందీకోపపడకుము. నర్వము తెలిసిన తమకేను చెప్పనది
 కలదే. పురుషులుసాహసవంతలనిన, నితవచించితి తమింపుడు,
 బుపి—మంచిది. లోనికింజనుము.

(యిరువురు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ద్వితీయాంకము.



११

దక్షణామూర్తిపరబ్రహ్మణేనమః.

స్త్రీ సా హ స నా ట క ము .



తృ తీ యా • క ము .



[ఉద్వానవనమునంగల ముడిరమ.]

(ప్రేమద బ్రేషేషము.)

ప్రేమ—

మ. అకటామోసముగాగనంబడు వివాహంబుచు నమ్మి చి న్ని
త్రికింగట్టించెద బాసికంబునక మత్రింగట్టి నానా సౌ క
ర్మకు దక్షిణాచెద నాస్వలంఘనల దూరింబైతి న ర్మక
తికలత్వంబునఁ జెందిలేన్ జని శృధావిశ్వాసవద్యైకగా.

ఉ. ఏనిటకేగుదెంచి పదు చేరుడినంబులు పోవుదెందెదా
మానవనాధురూపముచు మంజుశఢాకధనంబునైన
గానవినన్మదీయమగు శర్మఫలంబుది యె మోక నా
మానము బ్రాణమాతని గ్రమంబుగఁ శర్మితి దైవసాక్షి.

అక్కటా ! నాకెట్టియిక్కట్లు సంప్రాప్తమయిన. (చి న్ని
ఫలకము జూచి)

సీ. రతిరాజు గెల్పు నిరాపణీయకమెన్న
తొగరాజునేలు నీనగుమొగంబు

నానూగుమీసాల నలికట్టులలసీనుఁ
బువ్వురేకులసారు బోల్పవచ్చు
యంగములగాడింప నగువీనిబాహువు,
లబ్ధంబులొనరింప నగునుకురులు

నడముసింగపుపిల్లలఁ జెడగనబురడించు
కలువరేకులసొగు కన్నగవయు

గీ. కలిగించిత్తునందున వెలసియున్న
ప్రాణనాథుని మృదుపదాములసేవ
గాంచి సుఖయించు భాగ్య బురదొలగఁత్రోసి
కలతఁపాలేసెనగటా! కమలభవ్రుఁడ.

చీ! నాజన్మము.

ఈ పువ్వులుకానినవ్వగనఁ బోలేడునీతఁ గూడలేని నా
జవ్వనమేల కుల్క గల చక్కదనం దయెల నయ్యయో
యివ్వభవంబడేల మఱి యీనవరత్నవిభూష లేల హ!

గవ్వకుచేయ నే యడవిఁ గాచిన వెన్నెల లయ్యెనాగతుల్.

[అఃకూర్మిల్లి కొఁతపడికిలేచి] యిచ్చటనుఁజేసేని విచారము
మఱితె యెక్కువయై మానసము దహింప సుకుట్టును. కాన, అం
దందుఁగల లతె వలయంబులఁ దిలకించి కాముఁ బుట్టుగాకి [అని
నిష్క్రమించుచున్నది]

(విక్రమార్కుఁడు ప్రవేశము)

వికృ—సతులు సాహసవంతులనియు, పురి ఘోరకారనియుఁ బలు
కుట కఠినగదా, యీసతిమణి విన వాలిగాక కొని యీయు

ద్యానవనమునఁగలమందరింబుఁ నొంటిగానుపించుటకు మఱియు

చ. వరుగనినన్నమ్ముకొని వచ్చినయీనాసతి గొల్కల గదీ

తరిచి! వనంబునందు మదనఁజేసిబట్టగఁగెన్వేదె బయన

దరుణఫలాతిశృాలను తిద్దయిఁగప్పిన గోపిఁబిల్వ

బిరబిరవచ్చిబారిపడు కెండుగురేసుగుండ్లైవడిన్.

ఇకసేపటిని యోక్షిమునఁ బరిపిపి పడెని పెగవల్లవ్రమనే సుం

తోపేవర చెదను. [అని యేయదండెలా రెకించి యెక్కడనుకావక]

యోక్షిమున్నేయందేదేనుఁ గుసరాళ్లుజేపి చెప్ప మాఁగెలానయో

చింతి) యొక్కంత పిలచిమాచెదనుఁగాక.

మ. ప్రమదా! నిర్మలచిత్ర, సర్వగుణసంపద్వంశ్య స్త్రీరత్నమా,
 విమలా, దూపరితీసమాన, విలసద్విద్యాసమగ్రా, మహా
 త్తమ, విజ్ఞానభిని, మనోజనితసంతాపాపథ ప్రాయ, నీ
 కమనీయాకృతిసేత్రగోళములఁ జిక్కంబట్టితిన్నిత్యమున్.

[అని మరలపరికించి] యీభవనంబున నారమణీమణి కానరాక
 యున్నది యొకవేళ యీదుగల లతానికుంజముల దిలకింపనేరీయుం
 జేనేమొ పోయికనుఁగొనెదగాక [అని చనుచున్నాడు.]

ప్రమ—[ప్రవేశించి]

శ. ఉరుతిరళోక భారమున కోరువలేక విహసలాదులన్
 మరణము గాంతుమన్నను సమాగమకాంతిబలిష్ఠమయ్యె నే
 తెరువునుగానరాదు మఱివిక్కునులేదిఁక యేమిసేతు భూ
 వరుసమనాపయిన్ గరుణ భావమునన్ జనియింపకుండుటన్.

విక్ర—[ప్రవేశించి] అందండుఁగల లతావలయంబుల పలుమారు
 పరికించి యిందరుదెంచితి నిందును బరికించెదఁగాక [అనిఆటుని
 టుచూచి ప్రమదనుగాంచి] అల్లదే, భాసురాంగి చెక్కిటచెయిఁ
 జేర్చి యేమోవిచారించుచున్నట్లు కన్నడుచున్నది. ఆహా! ఈమో
 హనగాత్రి యాకృతి జగత్రియము నాక్రమించుచున్నయదే!

ఉ. కన్నదికాదు వున్నదియుఁగాదు జగంబుననిట్టిసోయగం
 బెన్నఁగఁబన్నగాంగునకునేనియు నీయొరపున్న బాపురే,
 కన్నలుకల్వల న్వడి వికాసమువీడగఁ జేయునట్టి యీ
 యన్నులమిన్న విష్వక్సరు నారవసాయకమట్లుతోఁచెదన్.

మఱియు.

ఉ. ఈసతిప్రక్కనుండిన మహేంద్రునివైభవమేల యీమనో
 లాసినితో ప్రసంగ మిసుమంలేయ నల్పినఁ బండితాళి స్తా
 వాసమదేల యీయువిద బాహువులందునఁ జిక్కఁగల్గినన్
 వే సవి కీతమాను లెగ వేసవియైదగు సితమెవ్వడున్.

సారసాక్షియేమో మాటాడఁబోవుచున్నది. ఈపాదరింటిదాగియుండి
రమణీ మనోగీతిం గనిపెట్టెదఁగాక (అని అట్లుచేయుచున్నవాఁడు)

ప్రమ—నాథా! అబలసగునన్నిట్లు చిక్కులు పెట్టుటదగునా!
: న్నే దైవంబుగా నెన్నుకొనియున్నదానను.

ఉ. చిలుకలపల్కులెల్లఁ జెవిజెల్లులు సేసెడుకోయిలల్లడున్
గలఁచెఘడెందము, నృపలకాండముజుమ్మని మూగిరేన
న్నిలువఁగనీయకుండఁ గరుణింపుము యుష్మదుదారసత్కృపా
కలనఁదలిర్పించుక యుఁ గానిసహింపను మారుధాటికిన్.

చెట్టు నీడఁగాంచి నీవేయని పలవించుచు నిమసంబులు యగములు
గానెంచునన్న విడచియుండుటపాడిగాదు.

చ. అనలముభంగిపుష్పరజ మల్లనలేచి మరుద్గణంబు తో
డనసహసమైననుఁ గడంక దనూలతనెల్లమాడ్చుకుం
గనుఁగొనవేమినిన్నిటులఁ గారిత వెట్టెడునట్టిమీనకే
తనుపరివారిముంగలసి దాడియొనర్తువె నీవు వల్లభా!

వికీ—ఇక్కంత నిక్కంబగుననురాగమే నాయుండుఁజూపుచున్నది.
సమీపించి నాయితీకి సంతోషము గలిగించెదనుగాక. అహ,
ఏమంటిని! మనమా! ధైర్యముననుండుము. స్త్రీలవలెనే జేలతన
ముం జూపుటతగదు.

క. వలపింతురు విలపింతురు
తలపింతురు నతులుపురుష ధర్మముచెడ నిం
తులుమాయలఁబడఁ గూడదు
బలమరిమగవారలెన్ని భంగులఁ దలపఁ.

అదియునుఁగాక,

గీ. పోవకజ్వాలలను భోలుపడతులరయ
మానవులదైన చంచలమానసంబు

వెన్నముద్దసమంబు గావింపవచ్చు
గానియన్నిగంగనివెన్న కరుగకున్నె.

కావున నింతట నామానసంబు దృఢపరచుకొనియెడఁగాక.

మ. మనమా, నీవొనరింపఁబూనిన పనల్కాన్యత్వము నైదతుం
డనితాంతప్రమాదావచోగరిమి వేడ్కల్సె యమోహాబ్ధి ము
నినవాటిల్లుదురంతచింతలు మదిన్జింతించి హైర్యంబుఁ బూ
నినసౌఖ్యంబుఁఘటిల్లకీర్తి యెసగు నిర్విద్రభంగిన్గడుక.

ప్రమా—అయ్యో, దైవమా, నాజన్మయంతయు నిష్క్రమించియు
నెంచితివా, హా, నాథా,

ఉ. అందముఁ జందమున్వనమునందునఁగాసిన జ్యోత్స్నియయ్యె నీ
యందునలగ్నమైన హృదయంబును శోషిలకుండఁజేయ నా
కెందుదరంబుగాదు హృదయేశ్వర, నిన్నొక సారిఁజూచి నా
డెందమునందుఁగల్గిన కడిందివిచారముఁ ద్రోచివైచెనన్.

చ. నినుబతిగావరించియు జరింగడుబాముల నొందుచున్న నా
తనువుధరిత్రమీదను వ్యధంగ నెనన్ననవట్టియాడికం
గొనుటకు నీవెకారణము కోమలినిట్లలయి పఁజెల్లునే
యనుచుదలంపవేమి కరుణాంబుధివై నిరతప్రమోదివై.

విక్ర—ఏమి; నాకాడికలుగూడఁ జుట్టునుంటివిగా, మేలుమేలు
స్త్రీలెంతటికైననుదగినవాండ్రెవిరహవేదనాభరణమున భక్తురూ
పణముసేయుచున్నవా, ఎందఱివోవిరహజ్వలంబుల చారిశ్రంబు
లును వర్తనంబులును నింట్లనిగాని చక్కదనముల చూచిలంబు
ను, శుకంబును, పికంబును. మన్మథుని నుపాలంబనమా సేసికట్లు
భర్తనుఁగూర్చి యుపాలంబనసేయు నీయట్టిగరితరిగాఁచియుండ
లేదు. అద్దిరా, తోడితండ్రిజుట్టును, అందుకున్నాఁజుట్టునను సార్య
క్రియవిదలయండుఁ బూర్ణముగాఁజెల్లును.

వ్రాసు—బ్రహ్మదేవుండు సుందరీమణులకు విరహవేదన పెట్టివాడు గాని పుట్టినతోడనే విషము పెట్టినను జాలబాగుండును. అయ్యో ! నాకు మతిపోవుచున్నది. నేని విరహవేదన సహభవింపుచుంటినని యందఱి స్త్రీరత్నములకును దీనినే గట్టిపెట్టుచున్నాను. కాదుకాదు నాకొక్కదానికే.

ఉ. ఎన్నడునీముఖంబుగని యింపుగఁ గాలము వెళ్ళునత్తునో
యెన్నఁడు నీదువల్కువిని శృప్తిఁగాంచుచు సంతసించునో
యెన్నఁడు నీదుకొఱిట సహీనసుఖంబులఁ బ్రొద్దునత్తునో
యెన్నఁడునీదుమన్ననల సంతయుగారవనందియందునో.

నాకంతటిభాగ్యము లభించునా ! యీకొరనోములనోచిన నిర్భాగ్యుల
రాలనగు నాకామహారాజ సందర్శనమైననుకాదు.

ఉ. కమ్మనిపూవుదేనియల కాకుజలంబులవోల్కి యయ్యెడుం
గమ్మనిసత్ఫలంబులు మనమ్మనకు న్వగటయ్యె నాదానే
త్రములు బాష్పపూరమునఁ దద్దమునంధములయ్యెగట్ట చి
త్రమ్ము ఘనమ్ముగాఁగను వెలంగనుచుండె నిఁ కెమిచేయుదున్.

విక్ర—ఒకసారి నాసందర్శనముగలుగఁజేసి యాయుంఠిని సంతోషప
రచి పిదప చిత్రవృత్తిసరిసెదఁగాక (అని విక్రమించుచు) పైల
కన్నను జాలిగుండెగల నేనెట్లీమేసాహసంబుఁ బఁక్షిగవఁగలను.

మ. ప్రమదారత్నమునన్నుఁగూర్చి విలపింపఁజొలియొక్కింత చి
త్తమునంబెట్లక యున్నవాడ నిదిపెద్దలెత్తు కేవిన్న న్నా
యముగాదంగన యంగలార్చిన సహాయఁబీయఁబోకుంట నో
ప్రమదా ! చింతిముసంగ బోకుమిదె నీహాశేషుడన్వచ్చెడన్.

మిమి ! నిజముగా నాకు మతిభ్రామణము కలిగినది. కాకున్న నింత
బేలతపముగా నానోటినుండి రుట్టివాక్యములు వెలువడునా !
ప్రచ్ఛన్నఘుగానే యీమెను బకిరిపంపఁజేసి పిమ్మట యెదురుప
డఁదఁగాక అటులకానిచో,



చ. తలచివకార్యములైనను తప్పని పెద్దలు నిందసేతురే
వలసనుఁ గీర్తిరాదు గుణవంతులువాంతులు శాంతులైన వా
రలసభలన్నెలంగుటకు రవ్వఘటించురు గోరపాపక
హృదయగతిసంభవించు కలుములైఘామినిఁ గోరువారికిన్.

ప్రమ—అక్కటా ! ఈసంతాపము భరించుట మిగుల దుస్థరముగా
నున్నది.

సీ. నలువముఖులువాఁలిఁ జేసికొనిసంత
తానందమునఁ జేలునట్టివాఁడీ
శౌరివక్తమురచ్చ చావడియొనరించి
నల్లునసలి పెడినట్టిలక్ష్మి
భూతనాథుశరీరమున సర్థముంగొని
యతుల్యైశ్వర్యము లందుగారి
ఇరునిఁబాయఁ మోదమునఁ గడుభక్తితో
నంటిదిమ్మరుచుండు నట్టిఘాయ
గీ. ఎట్టిపుణ్యప్రసాదముల నెసగఁజేసి
వారిలో ! యుటివేలుపుటాండునాదు
భర్తదోడైచ్చి సంజోషవరచిరేని
నిత్యపూజాభరతివారినిందలంతు.

వికృ—నాయందుగల యనురాగమును దేవతలతో శపథము చేయు
మూలమున స్ఫుటమువేయుచున్నది. ఇంకనే తడయుటపాడిగాదు

చ. పరిణయమైనదాదినను పంచశరాహతి కొప్పగించి యీ
కరణిగృహింపఁజేసి కడుగాసిలఁజేసిన మూర్ఖనిత్తుడో
సరసిజనేత్రనికడకు సర్వకుండై చనుదెంచె వీనిని
గరుణననుగ్రహించి యెటుగా బరికించెదో నీదే భారమా.

ప్రమ—(చూచి లజ్జాభయాలునఁ దనలో) ఆహా ! సేవిదివజ్రమన
బొగడినవేలుల బొగ డినోవను. (గానాడినది) అది. చక. గానినీని

జన్మదినంబులకు నా యెడ ప్రాణేశున కనురాగ ముత్పన్న మైవడి.

ధన్యనైతిని. నాథా ! నమస్కరించెదను.

విక్ర — శుభమ్ముగొమ్ము ! కళ్యాణీ !

చ. తిళితళిలాసు చెక్కులు సుధారసపూరములైన యోష్ఠమున్
మిలమిలలాడు దేహము తమిసముబోలు శిరోజముల్ మణి
భుల నెదిరించు ముంగుళులుల్ శశిఖండబోలు ఫలమున్
జలజములన్ హసించు నయనంబులు రూపముమారె నక్కటా.

మఱియు —

ఉ. బంగరుకుండలో కనకపర్వతముగ్ధము బొంగరంబులో
రంగగుజ్రకవాకమలౌ రామయురోజములంచు నాత్మలో
బొంగెడినాకు నీవికృతపుంజను బంతులతీరు విస్తయం
బుంగలిగించె హా ! విరహమున్ ప్రళయాగ్నిలౌవాచవహ్నిలౌ.
దేవ ! నీవిట్లు మిక్కిలి కృశించియుండుటకు గారణమేమి.

ప్రమ — దేవరవారి వియోగమే యింతకుఁ గారణము.

గీ, ఎపుడు నీదర్శనంబగు నెఱుడునీదు
కాయసంస్పర్శనంబునుఁ గాంతుననుచు
చాలప్రేముడి స్వాతివర్షంబునకును
ముతైవుం జిప్పవోలెను మురియుచుంటి.

విక్ర — ప్రాణేశ్వరి ! దూరముననిలువనేమిటికి నమీషముశకుఁ జరు
దెమ్ము. (అని కరముచుబట్టి చెంతకూర్చుండ పెట్టుకొనుచున్నాడు).

ప్రమ — (ప్రక్కనకూర్చుండి) ప్రాణేశ్వరా ! నేమగదాధన్యనైతినికాని

మ ప్రయోగము సత్యభాషిణి జగద్భద్రైక చారిత్ర ని
త్యము నీ పాదసరోవరపువల నాత్మన్నియోంచు నీ
రక్షణివన్న భవత్సతీయశిరి సారంగాక్షిసత్యవ్రతా.

బ్రతునన్వేరగ నాచిరో విడచిరో బాధుత్వసతబాధముల్.

విక్ర—తమణీ ! గతించినదానిమాట దలంపనేమిటికి చిన్తప్రమానంబుఁ బోలు నీహస్తంబు నాహస్తంబునకుం దాకఁగనే నాతాపఁ బించుక శాంతించినది (సతిగఁడఫలకంబున దసమోము జూచు కొని) నుడతీ ! నాముఖంబునఁగల తిలకంబు కరిపోయినది కారణమేమో తెలియునా !

ప్రమ—(సిగ్గుపడి) మీకెట్లు తెలిసినది.

విక్ర—నీచెక్కుటద్దంబులఁ గానంబడియె.

ప్రమ—నాధా ! నాకనురెప్పలు మిక్కిలి వాచినవినుండి !

విక్ర—నీ కెట్లు గోచరించెను.

ప్రమ—మీకఁతదర్పణంబునం జూచుకొంటిని.

విక్ర—[స్వగతము] ఈనిపుణురాలు నాకెంతగా బ్రత్యుత్తిరమిచ్చినది

ప్రమ—నాధా ! ఈపూవుటీరంబెంతరమణీయముగా నున్నదో పరికింపుడు.

క. అశీతంబులు మందా

నిలలతికాశబ్దములు వినిర్మలఘనశౌ

ద్వలచిత్రకంబులు మం

గళసన్నాహమున నీయగాతము వెలయున్.

విక్ర—నుందరీమణీ ! శోభనజేవతా మందిరంబులన నివియేకదా ! కావున మనమిందు బ్రవేశింపమరమ్ము. (అని చెయ్యివట్టకొని కలకంఠకంతీ !

చ. అనటులఁజూచినం గిసలయంబులఁజూచిన మల్లెమొగ్గలం

గనినను బుష్పగుచ్ఛములఁగాంచిన బుష్పమరిందమౌ కనక

వనితరొ ! నీదునూరువులుఁ బాణులు దంతములుం గుచద్యయం

బును నధరాధరంబునుఁ బ్రమోదమునకొ స్ఫురణస్థనించెడిన్.

ప్రమ—మనోవల్లభా ! ఇండుఁ బ్రవేశింతమా !

విక్ర—అహా ! అట్లనే ప్రవేశితము మానినీచణీ ! ఈతరువు నీలతా
మల్లిక యెట్లు పెనంగొనినదో చూచితివా !

ప్రమ—ఏది ఎట్లు పెనంగొనినది.

విక్ర—ఇదిగో నిట్లు (అని కొంగలించుకొనబోయి పూర్వవర్ణిత
స్థురించి) అహా ! మారుదారింబడితిని. స్త్రీమోహపాశబద్ధులై
పురుషులు తమ ప్రతిజ్ఞల నిల్పే పాడుచేసికొందురు. ధైర్యము
నాయందుఁ బ్రేమగలవాఁడగుటచే బ్రదికితిని.

ప్రమ—ప్రాణేవ్వరా ! మనమున నేదియో విచార మించుక గణి
నటుల ముఖభావము సూచించుచున్నది. దాసురాలి యెడల
నపరాధ మేమి కల్గినది.

విక్ర—సుందరీ ! నన్నుంబడు నీయందుఁ గలప్రీతి నణవేయ
దనుక నిన్ను పరిగ్రహింపకూడదు.

ప్రమ—నాయుండేమి తమకు ప్రతి న కలదు ?

విక్ర—చెప్పెదను వినము.

చ. వనితరొ ! పూరుషావళిని వ్యర్థులఁజేసి నతీహితంబు లే
ఘనమనిసాహసంబునను గాఢముడంబున మున్నీవు నీ
జనకుని చంతనిల్చి వనజాక్షిరొ నల్కిననల్కులంతెఱ
జనియెనటంచు నెంచితివొ చయ్యనఁ జూపుమ సాహసంబొకఁ.

ప్రమ—మనోహరా !

ఉ. చిన్నతనంబుచేతనటు చెప్పినపల్కులు పాడినేతులే
మన్ననసేయుభర్తలె శ్రమంబుగఁ జూడకయున్న నన్యలే
తెన్నన గౌరవించుదు ! సుధీశ్వరవర్మ కలంకమాని యీ
యన్నలమిన్ననం బ్రమద నారడీసేయక యేలుకొమ్మికఁ.

విక్ర—

శా. ఇంతే ! యెక్కడిమాఁడలియ్య విదనక హినాత్ముగా నెంచితో
పంతంబుల్ కడముట్టకుండ కడుఁ బాపంబైనఁ గానీ నినక

గంధుఁ గేలికి జీరసాహసముఁ జక్కఁజూపు మీయఁతెకున్
 శాంతింబున్ ఎఱిపఁజాల పిలసఁతొప్పఁతింబునన్ ధాత్రివై.

ప్రమ—ఏల యింత క్రౌర్యము బూనితిరి. ప్రమాదవశమున జారిన
 మూటకు క్షమాపణములేదా.

విశ్ర—క్షమాపణ మెక్కడిది. క్రౌర్యము గీర్యము నాకుఁ దెలి
 యదు; నీసాహసముఁ జూపువఱకు నిన్నుఁ బరిగ్రహించుట కల్ల.

ప్రమ—బాల్యచాపల్యమున దండుల చుతనాడిన విడ్డలపలుకులను
 పాటిగానెంచి దీర్ఘక్రోధము నొందుట తనుబోటి సజ్జనులకు ధర్మ
 ముగాదు. మన్నించి యాడీచురాలి నేలుకొమ్ము.

స్త్రీ. భూవరానన్నిక ! గావగా యిదీనీకు

ఏలరా తాళర, విరహభరము

మానరాపంతము బూనరాజాలి నీ

దానరా నావెతఁ గానరాదొ

పొందరానాపొందు, గండురానిన్ను నే

మందురా నావిధి నిండురార,

ఏలరా! నీకొంత నేలరాకుండుటం

జాలురాయీవగ లేలరోరి,

గీ. మారుబారికి నన్నిట్లుజూరఁ బెట్టి

నారెనారెకు మోహంధకారమందు,

దూరఁజేసి యపారమై మీరు దుఃఖ

వారిధినిఁ దోయినాదగు నేరమేమి.

విశ్ర—

కం. కలికికొ ! మన్నింపఁగనీ

పలుకులువిని జాలినొందువాడనిమదిభూ

తలపతి నెంచకుమఁక నీ

తలపున ! సాహసముబూన దగవాచుగువా.

నీవు కేయిచెప్పినను నీసాహసము: జూపకుండ నిన్ను నమ్మ
తింపను. పురుషులదియే సాహసమో! లదియే సాహసమో!
చూడవలయును.

ప్రమ — పురుషులకింత దీర్ఘక్రోధము, వనితలయందుఁ దగదు.

గీ. చెడుగుణాబులు కలిగిన చెఱటివావ
యత్న మొనరింపఁదగు సజ్జనాధిశేల
కఠినతరుజాలముల నరుకంగుతార
ధారగాని మృదుూరులతలకునేల.

పిచ్చుకపై బ్రహ్మాస్త్రము బ్రతూగించినటుల కులకాంత
యెడరా మీరింత యలుకవహించుట. దయాశూన్యా! శాంతిం
పుము శాంతిపుము.

(అనిపాదములఁ బడును.)

వికృ—

కం. సీ! రాకు నన్ను ముట్టకు
పేరాసన్ బొడబోకు పృథ్వీశుడిఁకన్
సారంగాక్షిరొ! గారా
గారంటుననిన్ను బెట్టగాఁదలచెనెకన్.

(అని త్రోసివేయుచున్నాఁడు)

ప్రమ — నీయూత కఠినహృదయుఁడీ త్రిభువనంబులయందునను తేఁడు.
ఇంతగా బ్రతిమాలుచున్నను దయాఁజూపకుంటివి.

వికృ— స్త్రీసాహసంబు గనునంతవఱకు పురుషునకు దయాగుణము
జనించుటెక్కడిది.

ప్రమ — సతులయెడల బతులకింత నిర్దయతవహించుట తగదు.
నిమము.

గీ. గాలిరొకబట్టలో మూటగట్టవచ్చు
నభమురొకక త్తిఁజేకొని నరుకవచ్చు

కుధరములఁ బుష్పమాలగాఁ గూర్పవచ్చు

పురుషులil స్త్రీల సాహసమరయదరమె.

నాతప్పక్షమింది నన్నేలకొమ్ము [అని కొఁగిలింపఁబోవును.]

విక్ర—చీ! దుర్మార్గురాలా! కాలులు పేలకుము. ఓరీ! ఎవడురాలక్కడ

సేవ—(ప్రవేశించి) దేవా! ఏమిసేవు.

విక్ర—నీవుత్వరితముగా జనికారాగృహధిపతిలుచుకొనిరిప ప్రియమ్ము

సేవ—చిత్తము (అని నిష్క్రమించి) కారాగృహధిపతితో బ్రవేశించు
చున్నాఁడు)

కాతా—దేవా! వీని కేమియాజ్ఞ.

విక్ర—ఓరీ! యీసాహసురాలినిఁ గొనిపోయి చెడిసాలయఁదంచు

పదివత్సరముల దనుకధద్రుముగాఁ జూచుఁట్లుగాకావలివ ంద్రతో

చెప్పము.

కారా—చిత్తము.

ప్రమ—గీ. గోమఘృతాప్యభువట్టుల కల్పితుండ

ముగ్ధునెట్టి నన్నిట్లుమోసపుచ్చి

పెండ్లిగావించుకొనినిపు పెరితలంపు

బెట్టినీబుద్ధి పెడతలఁబట్టెనొక్కొ.

చ. పతికెడురాడినకా సతికి పాపమటంచుఁడలంచినీదు నే

మృతిగననోఁటియిట్లు బ్రతిమాలిననక్కటికంబుబూనియి.

తుండవుగాక యీగతిగనెతయు గ్రోధముఁబూని నాపయికో

వెతలఁగలంగఁజేసితివి ప్రేల్పిడిని స్థలయింతుఁబాడరా.

ఓరీ! మూర్ఖ గీ. నీవెదుష్టుడవా లేక నేనెదుష్టు

రాలనో తేటతెల్లమాగూళ! నిన్న

నావదంబుల బడునట్లొనర్పకున్న

నాడుతాననుగాను నృపాధముండ.

విక్ర—చీ! దుర్మార్గురాలా! కాలులు పేలకుము, పొమ్ము. (అని

అందఱు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

శ్రీ
దక్షణామూర్తి పరబ్రహ్మజేనమః
స్త్రీ సా హ స నా ట క ము

చ తు థాంక ము.

పురవీధి.

ప్రేమద పరివ్రాజక వేషముతోఁ బ్రవేశించును.

పరి—నన్ను కారాగారమునఁ బడవైది సాహసము జూడనెందిన యారాజువృద్ధి వంచిపకుండ నిద్దురఁబోవరాదు. కావలివారలు నాకొనర్చిన యుక్తకారమునకుఁ బశ్చిమకారం బొరాజును వంది చుటయె. అప్పటికిందగిన కేసరులవడినది. దైవముగూడ తోడ్పడవలయును. (సరిక్రమించును)

ఉ. రాజులు దుర్మదాంధులు స్థిరంబగుబుద్ధిని నిల్పలేరు సు పూజతురాలైన చనిన భూషణసేయుచో! దూషణాలులే యోజకొనర్చునో? తినుచునుండి ము కవ్యములడ్డనేల? నీ రేజహితుడు తూర్పుదెస రెక్కొను కుండఁ బురముఁజేరెదన్.

బల్లి! అవయవ చలన ముచుబట్టి శత్రువులు శుభంబులుగాదో చుచున్నయవి. మనస్సునంతోషముచు మునిగియున్నప్పుడు మార్గా యాసంవిసుమంతయుఁ దోపను. అంతియెగాక నడచినట్లుగూడ లేకుండ నెంతదవోవచ్చితిని. గ్రామంబులోని కెవ్వఁడని యతి వచ్చెనా వానినిగోతివలె నాడిచుట ప్రకృతిలక్షణాలు అందుఁ బరివ్రాజక నగున నైట్లుగాఁ దలంతురో! స్త్రీని కొంతకారవము జేయవచ్చును? ఎట్లెఱుఁగు, అన్యపనాగములకు దిగక కర్తవ్య మునకుఁ జొరవరపడుటయే లెస్స. [పరిక్రమించును]

చ. ఉదయమునందు మోగెడు మహోత్తమ మంగళనాదముల్గును
 స్మృదమునుగొల్పుచుండె జనముల్గును కార్యములంబొనర్పుచు
 నిద్రచనుచున్నవారు రమణీయ నికేతన కేలినయ్యెను
 ల్పదమలభంగి నొప్పెడు రసావతీసాధముఁ జేరివచ్చితిన్.

నడచినడచి రాజమందిరము సమీపించితిని సంతోషింపమట
 లేదు. రాజదర్శనమునగాని నాపన్నాగముసానుకూల్యమునొందని
 రాజమందిర సింహద్వారముఁ బ్రవేశించి యుండునేవకునిఁ గన్గిట్
 యీ! దయామయా! ఒకపరివ్రాజక యేలినవారి సందర్శనార్థమే
 తెంచి దువారంబుకడ నిలిచియున్నదని మహారాజుగారితో మునివి
 నేయుము.

నేవకుడు—[పరివ్రాజకముఖముఁ బరికించి] ఈమెగౌరవ నీయంబగు
 కుటుంబమున జనియించినదానివలె గనపడుచున్నది. ప్రాజ్ఞురాలగు
 నీమెరాకను మహారాజుగారి కెఱింగించుట యుచితము [ప్రకాశము
 గా] అమా! అట్లనే మనవిసేయుదును. [అనిలోనికిఁబోవును]

పరి-ఉ. ఎల్లనృపాల కోటియు నుపేంద్రుని ముంగిట వేచియుండఁగా
 నల్లకచేలు నాగమన వార్షదుడై పిలిపించురుక్మిణీ

వల్లభువోలె నీసృపతి వత్సలతన్ననుఁ జేరఁబిల్చునో

యొల్లకఁబొమ్ముపొమ్ము నెడనో! యెటులయ్యెడునో పరాత్పరా

ద్వారపాలకుండులోనికిఁబోయి తడవుమసలుటకుం గారణమె

య్యదియోగోచరింపదు. బెనో, కాదో, యనుటకింతటియాలస్యంబేల?
 మ. నిదురంజెందుచు నున్నవాడో, రమణీనిర్భందముంజైచెనో

కదనోద్యోగమున నృలంగెడినో దుఃఖవ్యాప్తిమైనుండెనో

గదలన్మృద్ధిదపించునో! సచివనత్కార్యంబులంజక్కెనో

యదనానో, సమయంబుగాదో యతులన్వర్ణింపదో దైవమా?

నేవ—[ప్రవేశించి] పరివ్రాజకాశిరోరత్నమా! ఇప్పుడే భూమి
 శుండు కొల్లుకూటంబున సింహాసనమధిష్ఠించెను. నిన్నుందెల్పినం
 తనేసభామందిరంబునకు రాననజ్ఞునిదిరి. ఇదియెమార్గము. ఇద్దా
 రిందిన్నగజోలువఁ ప్రభుదర్శనంబు కాగలదు. వేగంజెచనుము.

పరి—(సంతోషముతోఁ బరిశ్రమించుచు)

మ. జననాథుగన పా పెటోయెను, మహాసంతోషవారానిని
స్వన గంభోజము ధైర్యమున ముక స్మృతానిని బాదగాఁ
జనదెప్పట్టనఁ బూర్వనర్తనాకున్ దీయఁగాఁబోకుమా
మనమా ! జాగదవన్దు నన్ నా బుచ్చేమిని.
అల్లదేవుపాలు పా సంగంకై మాన్తె
ఎరుగిగద్దియుగ గూర్చుకొన్నట్లు నానాహృదయ బుంకు
ధైర్యబుబోధించి మిమిచెన.

గీ. హృదయమా ! మునువెల్లకేనుటి
వెదురుముఖముల నూగునవ్వెల్ బాలె
మోహపాశగబులిపి కేల బూరికిమిల
నీకపట్టములేకన్న నెఁగుగీ.

(రాజు సమీపించుచున్నది.)

విక్ర—(గద్దెయిడి యెగురేగి ఎక్కి చి) ఎలవొకాకేరొ
రత్నమా ! ఈవీరము సలంకరింపుము.

పరి—(కూర్పుండును)

విక్ర—

ఉ. ఎచ్చటిన గడియెచ్చటికి నేనుచుంటి ? ప్రేమకేల మీ
వచ్చుటచేతమధ్యహము పానమయ్యె నుభయహృద్యై
ఎచ్చయముల్లం దెప్పుమడలి యుప్పుగుదా నేవనే
సచ్చపుణ్యేర్తిగాంచెను మహామహిమోజ్వలరాక్షసామిని.
(పాదములొత్తుచున్నది.)

పరి—రాజు ! సంతసించితిని, నీపరిచయమునాకుఁజేయఁకు
బులయ్యెను. చాలుఁజాలు. పాదములనిడి రాజుచేతులఁ

ఉ. నీపరిచాలనంబది వినిందితవృత్తినిసాగుచున్న వి
ధ్యాపరిపూర్ణులైన విబుధవ్రజము న్నయనాదరితునే ?
భూపతులేల్లఁగప్పములు భూర్జముగానిడుచున్నవారె ? కూ
పోపనివైరిరాజుల మహాగ్రుఱవై వెరపించుచుంటివే ?

విశ్రాంతి—వీరవలన సర్వమును గుణలమార్గంబున నెర జేయున్నది
మహాత్మురాలా ! నీచే నేమేపనిర్దలంబులు మెట్టబడినవి.

పరి—స్వపాలా !

మ. గయకుంభోయిఁ గాశి కేఠిఁ బ్రయాగంజాచితిఁ గాఠికా
లయము విష్ణు శివాలయంబులును వేలంగంటి నత్యుత్తమం
బయి రాజ్యలై శైలిరాజము లరణ్యప్రాంతముల్ మౌనినం
చయము బుద్ధసవీరవంశులను నిచ్చ వాచితిన్మండుగన్.

విశ్రాంతి—అహా ! ధన్యుడనైతిఁ; పరివ్రాజకాశిరోరత్నమూ ! అజ్ఞానన
గువాకు జ్ఞానోదేవ వాక్యంబులఁ గొన్నిటి ముచ్చటెంప వేడఁ
కొనుచున్నాను.

పరి—(లిసలా,

. అతిశయహోమ దేశముల నన్నిటనన్నికఁ గన్నచిత్తమా !
చతురతిరాడచక్రమునకు ! జ్ఞానముభోధయొసర్పుపట్లనే
గతినును దేశముస్సముపఁగాఁ దలపోయుదా ! తృప్తలేకయం
చితినుపధర్మైర్దనముఁ జెరుముపొందుముకీర్తిభద్రముల్.

(ప్రకాశముగా) రాజా ! ఇసుక రేపపులను, మంచుచిందుపులన
నక్షత్రంబులనై నను లెక్కింపవచ్చునుగాని, నాయుపదేశంబు
జ్ఞానపాతులై మంత్రులెక్కినముత్తముల లెక్కింపఁదరముగాద
కోరకుండఁగ నేర్పజనులందరింఁ జేయఁగలపని నాయందుం
నితప్రార్థించు నీకేది ముఁగొఱుతరాదు.

విశ్రాంతి—మహాప్రసాదము.

పరి—స్వపాలా !

చ. పరసతులైదల్లులుగ భావమునందలపోయుచుంట స
త్పురుషులఁ జేరిదైవమన బుద్ధిఁ దలంచుట భక్తిమార్గంబై
త్వరతఁజరించుచుంట మమలెల్ విడరాదుట, జీవహింసదు
ర్వరముగ నెంచుచుంట, బుధరంజనసేనుట జ్ఞానమార్గముల్.

మరియు,

చ. కలిమినిలేమి నొక్కగతిఁ గాలముఁబుచ్చుట కష్టములు
గలిగినఁజొరంతఁగిసముఁ గాఁచుచుఁ బుట చావునట్లు లో
దలఁపఁమర్పితి మునుఁ దాల్చుట లోష్ట్రులవల్ల నెక్క రా
సులనొకపోల్కగాఁగదఁటచు నెవ్వ సరాళి న్నానఁవల్.

విక్ర—టపా! మహానభావరాలా! నీయి లోపమే నాకు స్వర్గ
ప్రాప్తిగా నుండువము గదా! ఇచ్చి న్ను. నీ సున్న స్థితిలమై
నది. నీవు నాక్షాదేవితివుగాని (త్రిమాస్రురాలను) కావు.

సేవ—ప్రవేశించి) దేవా! ద్వారముచొరికి దేవమితవచ్చి దేవం
వారిదర్శనార్థమే కాచియున్నాఁడు.

విక్ర—త్వరగాఁ బ్రవేశింపుము.

దేవ—ప్రవేశించి) రాజేంద్రా! నమస్కరించుకము.

విక్ర—మహాద్రుమానికు స్వాగతము. నిర్భయకోటికి భద్రమా?

దేవ—వల్లరు సేవముగనన్నవారు.

విక్ర—అయ్యో! ఇప్పుడు నాచేతికు రాకాణమేమి?

దేవ—సారథిభామీ! ఇంద్రునిచేత దర్శనార్థమే నిమగ్నం గొనివచ్చే
స్వర్గసులయ జ్ఞచేత నెఱిగితిని.

విక్ర—అంతోపముతో అయ్యో! అర మునుచున్నాను.

సే—రాజా! అన్యతరము నీ నేనొకటిగొని యీ నాయకై యా
శించివానిని. కావున నీవు నీవు.

విక్ర—ఇంతాకా నానినీ నీవు? నీవు నీవు నా ముదిగా
మీవానిని నీవు నీవు. నీవు నీవు నీవు నీవు నీవు నీవు
మీరులేకుండ నీచొరుటగా నీవు నీవు!

పరి—నేనును రావలసివచ్చెనేనా!

విక్ర—ముఖ్యముగా.

పరి—(తనలో) యీరాజమాణివాణిని నీచొరుటకు మంచిసమ

యమువొరకినది. దానికిందగిన సన్నాహముతోనే యీవేషమును ధరించితినిగా ! (ప్రకాశముగా) కవలయాధిపా ! దేవరవాసు మరల నమరపురినుండి శీఘ్రకాలములో వచ్చెదరో లేక తడవు మసలెదరో!

విక్ర—అలస్య మేర్పమునులేదు. అచ్చటినినోదంబు లొకసారి కనులపంపుగాఁ దిలకించి యెఱెంచుటయే.

పరి—ఘంచిది [స్వగతము] నాకీప్రయాణము, తీర్థమును సార్థమును గలుగఁజేయుచున్నది. నందనవంబున నేను నిలిచి రాజును సుర పురిచిత్రంగులం జూచి రన్మృతియు నాకొక దివ్యోపధములోనికి మూలిక కావలసియున్నదనియు నిందుండను గావున నెమకుచుం డెదననియుండెప్పి నాపన్నాగము నేను పన్నుకొందును.

[నిష్క్రమించుచున్నారు.]



2. వరంగము. నందనోద్వాసనము.

[పరివ్రాజిక, రాజు, దేవమాత, ప్రవేశింతురు.]

విక్ర—పరివ్రాజికామాణీ! ఈముద్వాసనమే మంతరముగా నుండ నింక సురపురింబెది కన్నులపంపుగా నుడువోగదా !

సీ. విపథవాసనలచే విలసట్లునమ్మాన

కుసుమవర్షింబులు, గురియు మండ

నతిసుధురంబులై, యందందవృక్ష ని

ర్దశిఫలంబులు కరకంబులనంగ

నుధాపతితఫలవర్షివిశిర్యద్ర

సంబులుదిగు ప్రవాహంబులనంగ

పుష్పప్రజాకీర్తి, భూమిలోన్నతదేశ

ఖండముల్ సైకతాక్రాంతమనంగ

గీ. వెలయగోరిన యెల్లకోర్కెలనొసంగు

కల్పలలికమహాతరు కాండములివి

చతుర్థాంకము.

సంతతానందములయి జానుమీఱు
నందనోద్యానవనము ఘనమ్ముమీఱు.

పరి—రాజా ! ఈ నిగ్గులనలంబున భగవంతుని జింత
గడుపుచుండెదను. మీరు పురవైభవముంగని సుతెనుక

విక్ర—మీరు నా వెనువెంటరావన్న గండుకంబులేక శిరోవీష్టము
ధరియించినపోల్కి విరసంబుగానుండును. కావున మీరును నా
వేను వెంటరావలయు.

పరి—మహీపరా ! నేనొక సిద్ధపుషధమును తియూసేయుమంటిని,
అంకొక జ్యోతిష్మతియును మూలిక పడవలసియున్నది. అయ్యది
యీనందనోద్యానవనంబునఁ గటవని వినియుంటిని దానిని వెదకు
చుండెదను. మీరేగుడు.

విక్ర—ఆదివ్యాపధమువలన లాభమేమి ?

పరి—

చ. కనులనుబూసినంతఁ దిజగంబులుగవ్వకు, సాదలేపనం
బునజగ మెల్లగుమ్మరెడి భూరిజనంబుజనించుశోత్రము
దుననిడినన్ బరాశ్మిభవనూనచస్సులవాలకించెడిన్
దినినమత్యభావమునఁ దేజరిల్లు రుశలెల్లమానుచున్.

విక్ర—[స్వగతము] ఇప్పుడోనుభావురాలిచ్చచొప్పన నిచ్చట విడు
చుటయెమించిది. ఈదివ్యాపధము సంక్రమించుటకు నేనును
ప్రయత్నింపవలెను. [ప్రకాశము] అట్లేకానిమ్ము. [అనిపరిక్రమిం
చుచు దేవదూతనుద్దేశించి] మహానుభావా ! ఇంద్రభవనంబునకుం
దారిదీయము.

దేవ—[పరిక్రమించుచు] రాజా ! ఇటుఇటు.

విక్ర—[పరిక్రమించుచు] అహా ! ఈదివ్యాపధవనములు ! కల్పితం
బులో? స్వయంప్రకాశములో ?

ఉ. రాతిరియుంజవలెలియగానివిధంబుననుండెరత్నసం
జాలనభాలనభావభల, శశ్వదవత్యవిలోకనసృజా
క్వీతివహస్విభూషణ, గవనీయచలద్ధవశాంశకోజ్యుల
స్యేత, గాఢచిత్తటికి కీలితరాజరక్షణులైకెచే.

దేవ—అగోధు యిచ్చుటి విశేషము, ఇటుచూడవలెను.

మ. గలెర చార్జ్యములందు చామరములంగైబూని గోపసా
గరిన్ద్రునిగ గల గరిజారూపతామ్రంబు తోలి బుగా
గరిమనీ శ్రావ్యమగగ వీరగళ బుగారంపుమంచును
ద్విర మొప్పుస్వయించియున్న నరుగంటే ! రాజచూడవలె !

విక్ర—(నరకించుచు) మేల్మేలు. అతండెవడు.

దేవ—రాజా !

క. కిజవన గూటికి గుడ్డకు

గజనై కిలపించు మర్త్యగణములదనకుం

గారియైన నర్విమను నె

త్తజనానగిభయించినట్టి దన్వ్యదీతదే.

విక్ర—అహ ! నన్నుడనైతిని. సురపురదర్శనంబొక యెత్తున, మహా
నీయలదర్శనంబొక యెత్తును నైయున్నది.

దేవ—ఇటువలెకన్యదా.

ఉ. అల్లరెండు ముతకల నాభరణములదాల్చి భాగసం
వల్లిలొంగి నెన నభయదై కినుపించునట్టి భూ
వల్లిభాదాంబు కేసిన నజవర్ణము సంతపించుదో బ్రీతితో
యెల్లనగిన్నవ అగ్రే తమించిచరించిన యోగ్యదీతదే.

విక్ర—వహనభావా ! ఎన్నడు నాకు లభ్యమలుగాని విషయం
బులు నవలన నేను కనెలపంపివుగా సలపాస్త్రమలైసవి.

దేవ—కువంకగనగొనుడు.

క. ఘనసారివిళితచందన

మనమేసలంది యమృతముద్దనుచువిలా

సినులుబదంబుల నొత్తగ

మనమలరం గూరుచున్న మమజనిగంటి

విక్ర—జ్ఞానకీచండనగునాకు నిదియును సీముఖంబున వేసివవలయును

దేవ—వృశాలా !

గీ. దేవులకుదేవులై కడుతేజరిల్లు

భూమిదేవులకు నస్యభూరిగర్భ

భూములనొసంగి ధాత్రిపై భూరికీర్తి

చంద్రికలఁ బర్యవేశింప జనుచితిండు.

విక్ర—అయ్యా ! కొటిమూర్తి పభాభాసురంబగు నవనత్తన్నావీ
 ఈయసింహాసనంబునం గూర్చుండిన నేకోనాతుడగు చమ్రవాసీ
 యుండెవ్వండు ? అయ్యిరుగెలుకుల నెచితాననంబుల నుపవిష్ట
 లై న్నకులెవ్వరు ?

దేవ—రాజచంద్రమా !

మ. అతఁడేనూనమఘప్రకాండముల నొయ్యంకేసి దేవేశుండై
 నుశులంబొనింపవాఁడతఁడై సుగమాన్యంజ్ఞై న బోకేర్పగుం
 డతఁడై నిష్కవతింక భూపతి యుద్ధాల్లింక వై శ్యాంబుం
 డతఁడై నారదుఁడాతఁడై వసుధుఁడీయూతింక యశ్వత్థుం
 డతఁడై దండధరుండుతింక గురుఁడాహచూడిమీరికల్.

ఇదేమహేంద్రుని సమక్రిమునకు వచ్చితిమి ! త్రిలోకాధినాథా ! నమ
 స్కరించెదను.

ఇంద్రు—ఓయీ ! కూమాత్యవి యిహాను బురజీవ రాజన్య
 డితడెలా ! మంచినీపుపొమ్ము.

దేవ—చిత్తము. (అనివిష్కరించుచున్నాడు.)

విక్ర—దేవా ! విక్రమాయుడు నమస్కరించుచున్నాడు. (నమ
 స్కరించును.)

ఇంద్రు—యనోరథసిద్ధిస్తు. రాజా ! అటుకూర్చుండుము.

విక్ర—(కూర్చుండును.)

విశ్వా - (వదియొగ్గివిని) ఆహా !

సీ. అన్నప్పదిగ్భాను నందించినదియిల్లు

భిన్నమైముగదిశ విశదమయ్యె

నవిదితార్థంబయి యలరుకః తధ్వని

విదితమైయిప్పుడు విశదమయ్యె

సశ్రుతవల్లకీనశ్రుతియిప్పుడు

వీశ్రుతినినడమై విశదమయ్యె

నగ్రాహ్యశబ్దవి న్యాసారవంబిల్లు

విగ్రాహ్యపదమయి విశదమయ్యె

[స్త్రీని సమీపించి]

గీ. బాపురె యగోచరంబగు పడతిమేని

కాంతులెంతయు దిక్కులెగలయ వెలయ

తరువరంబులు చిత్రప్రతిములవిమల

వర్ణమున శూన్యమునమారివతుసమేళనె.

వసంతతుండు మనోహరంబగు నీమెగానఁబునకు మెచ్చినవా

బోలె లతాదికంబులమూలంబున పూలవాసం గురించుచుండె

మన్మథుండీసుందరీమణియందఁబున కొటవడి వానిపలాదనచెలు

కువింటం బూన్చిన తేటిగొనంబుద్రొంచి తరుగుల్గులుల జిమ్మె

నోయన తుమ్మెదలుజుమ్మనిరేగికొమ్మలై పంపములదీమ్మకుచుండె

మ. బలిరా ! యీమెవిలాసవైఖరులు చెప్పంజాల సూర్యప్రభ

ల్లలయీచేడియ నాదుకన్నవకుం గల్పించు నంధత్వమున్

దరమే యీచెలి కంతమాధురిమకుఁ దార్కాణఁగావింపనే

వలసంగిన్నరకాంశికైన మఱియు న్వాణిమహాదేవికి.

ఆహా ! వర్ణనాతీతురాలగు నువిడను వణించుటకుఁ బ్రయత్నించుట

వెతికితా !

కా. శ్రీకంజాకృతులైకడుం దళుకులై చిత్రోద్భవాస్త్రంబులై

లోకానందకిరంబులై విడుదలై లోలస్వభావంబులై

స్వాకారమునై చలన్ముదములై యాకన్ దేశములై
యీకాంతమునై సొమ్మనీకములు నావ్వావ్వానై యుండెహ
తా. ఆరేచినులు బానుతరు మొగమయ్యారే శరత్కాల రా
కారాజు గడచునొచ్చి గవ్వను లవంగకూర కన్నెబ్బలై
మీనువ్వనలితేల్ల గేమమరి యామివాశ్శ నీనైన యు
య్యారెంబెన్నిగలండ యాభుజగలో కాశీకుడై నిందిగిసి.

ఉ. ఆసాబగావెలానయులు నాయెడలందము నాయెమ్మామిన్
వెనముఱాడఱాడ నెవిల్తుఁడు పొమ్మగ నాచ్చిరి. 2 వో
గాసిలఁ జేయుమండె నికఁ గలవచ్చిక్షీరం నూడికలఁదెనా
వాసియు నన్నెయు న్నలదె వైభవమేటిక జక్కవేటికన్

అద్దిరా! యామి వ్రాసులొన నొకరన్నులు మహామునకు
విందుచేసినది తింటేదివాదము. 3 వో పాములకు వచ్చిరా వచ్చి
గాన మొనర్చిమచండనని భ్రమింపజేసి. ఈమఁ గాంచినాడని
మరుగు ఓసుమశరంబుల నుగవచ్చి వచ్చి వచ్చి వచ్చి
లోకనందప్రసవో హోహారవశంబున నొడలేమి నొకనాబోరా

ఉ. దీనిమొగముతీరు మఱిదీని మిథావిపు గప్పినున్నారా X
దేనియల్లులు మోవిజగి జేటము గాటపుబట్టినుండె
గొనువెడవ గన్నలు, ఒకచ్చకలాన పలుకులందెడ
వైన భ్రమింపకున్న కిన్ యబ్బరమొందును నొకవచ్చుమె.
నేసిదీని మంహావరవశెతెదె ది పరితపించిన నేమిలాభమున్నది
తిగి గొమ్మక్కింతి పలుకెరించి చూచెదెగాన నేమిలాపి చిచ్చును
స్త్రీ) — (రాజుగిసి దూమున నిలుచున్నది)

విక్రి) — ఓమనోహరాం! :

క. సరిగమనోరగ కిన్నర
సరిసిజలోచనులలోన జన్మింపగా
దగితి! వీనెవ్వలొ నా
జేరిగించుము సందియంబు నెడఁబాయెదగన్

స్త్రీ—(మిన్నకు చూచు)

విశ్—మానినీవణి! వలమిన్నకుంటివి (దగ్గరకుజనును)

స్త్రీ—(భయంతో) నేనువచ్చిన పన్నగంబు కిన్నులపండువుగా నిన్నిది నంబులకుం గన్నులార గాంచగల్గితిని. ఇకముందు జనువలసిన దానికై ప్రయత్నింపవలయును (ప్రకాశి)

ఉ. వంతులవాడవిప్రు మదియించుక యేనియు భీతిలేక యీ నంతులభూమివ్రాచ్చిసలివాక్షిని యొంటరిపాలుచూచియున్ బొందుగఁబల్కురించెదపు మూఢుడ, యవ్వలికేగుమా వెనన్ మందనంబరించిన బ్రహ్మసముదాది విహరయొండనా.

ఇతిమానసంపల్కశ వచ్చినంతోవఁ బట్టియునుము.

విశ్—అంతలోకంపకము భూలోకమునుండి యింద్రుని చూసతి నీళ్ల రవర బుగ్గిలోపనేతెంచిన విశ్రమార్కుండ. నందినవనముబరికింప గుతూహలుండైన చనుడెందినంత నిందు మృదుగానము నాకర్ణ రంధ్రములమారి మంబు కలతెవడఁజేయఁదొడఁగెను. కావున,

ఉ. చొక్కితినుగానమున సుందరి ! నాదుమనంబునందున జక్కిలేసెను, కక్కముగఁజేడియరో, కనుమిగుల నాపయ్య ముక్కుపెఱచి, దాసునిగ ! మానిని యేలుము నీక నింక నే దక్కితి నాదుకోరికను దన్వి ! గడున్ వెనదీర్పుమొప్పుగన్.

స్త్రీ—ను. సరమాత్ముండపు రాజమాత్రుడవు నెన్ని సీపునేదేవతా రుణీపాత్రునూడ హస్తమసకాంతెం జేరుచున్నీవు నీ సూలోకంబెట నక్క యెక్కడ మహాశుద్ధాంతి కాంతామణిం గరముబట్టె దలంచు వీదగతి దుఖప్రాప్తి నీకయ్యెడున్.

విశ్—రహణీవణి ! నన్ను సర్వజనసామాన్యవిగాఁ దలంపకుము సురలోకంబునకేతెంచుట్కై నాకు గలగారవము నీకు విశదము కాకపోదు. నాయందువయ్యుంచి నీపేరుగానోదిన పుణ్యాక్షరము ల నాచే నింబడవైచి నన్నదరింపుము.

చ. నినుగవనూడి సౌఖ్యములు నెమ్మగరంగులయొండెలోకపా

లనమును మానినీలలిత పాలనఁబొందుటొండగ
 ల్నినజనిపార్థకంబగును లేనియెడన్నరమాత్రుడరిచునీ
 ననినవిపార్థకంబు తనువైనదొరంగెక దత్తియూరతిన్.
 ఇందు నీకేదియెట్లుసహజమో యట్లయొనర్పుటకు సంసిద్ధుడనై
 యున్నాడను.

స్త్రీ—ఓయీ! వెత్తిరాజా!

గీ. పరసతులఁగాంచి యాకీత్తిభాంతిఁజెంది
 వలపురెట్టింపఁ బైఁబడ వచ్చుటరయ
 ధర్మముగనీకుఁదోచెనా ధరణిపాల
 మారువల్కుకఁ జను తొన్నిమార్గమరసి.

(అనితొలగి చనఁబోవును)

విక్రీ—(అడ్డముగా నిలచి) ఎనోనారాంగీ! ఈనీనుని యేమిగాఁ
 జేయదలచి యరుగ నెంచితివి.

ఉ. మానుఁడు కూరుఁడె ప్రిసరసుండలసాయ సన్నిపాతమిం .
 పారగ నాన్పూరి తరము ప్రిన్పూరి నయ్యులుగాగ మోచుచుగా
 శూరతినిచ్చెఁ జూడుచుదె నున్నాఁ! నన్న యింప జెల్లునే
 గారవమొప్ప నీదయను గావ వెన్నిక కలగ పనే.

స్త్రీ—(తనోక్క) ఇంక నీతిని నలులుపరగదు. (ప్రకా) రాజా! రా
 జులు మాకి ప్రియులు నీవుగాకె యెలఁచాశించెదవు. నాకు నీ
 యం దనఁగాగము లేకనూ మునులేదు తొలగిపోమ్ము.

విక్రీ—(స్వగతము) ఈమను బుని తిప్పెమాచెదమగాక. అయ్యది
 నాకెల్లు లభ్యమగును.

గీ. వేరులోకంబు జన్మముల్వేరుబలిర !
 కోరికలుదీరుటెట్లు? లీకొమ్మనమ్మ
 నమ్మునకు నాపయిన్సూర్తి నెమ్మిఁగూర్పు
 బట్లు? విధియేమి నేయంగ నెంచినాఁడో.

(ప్రకా) ఇందుముఖి! నాయంపు నీవి పజముగాఁ జేమిలేకున

నే నీచంద్రోహానంబుంకుఁ బాణము లర్పించుచుంటిని. ఇదే యిమ్మణి ముద్రికనగుగదీసి తావెదను. (అనికత్తిచేబూని అరగుళియకము తాతిపై నకుగదీయబోవును)

స్త్రీ—(చెయిపట్టుకొని) రాజా! తొందరపడకుము (నవ్వుచు) నాచే బలవంతముగాఁ బాణిగహణమొనరింపఁ జేపితిని. నావివాహమ్ము నకు సాక్షిభూతంబులయిన యీ చంద్రహాసమును మణ్యంగుళియకమును నాకొనంగి నీయిష్టంబు నెరవేర్చుకొనుము.

విక్ర—[సంతోషముతో] అట్లేచేయుదును [చంద్రహాసమును అంగుళియకము నెచ్చుచున్నాడు]

స్త్రీ—[పుచ్చుకొని] నాథా!

చ. వకుళమహీరుహంబు సుమవర్షపరింపెర నీనుచుండె నా
నాయకులును నాయకల్లలియునప్పుడు గన్గునిమాలతీలతా
నికరముసేదఁదీర్చు తరువీడము లీయవికేడుకయ్యెడం
బ్రకటముగాఁ జరింత మిట భావకముల్నమకూడు వియ్యడఁ.

విక్ర—సుందరీ! ఈలతామందిరంబు నాకుముదంబు సంఘటించుచున్నది. ఇయ్యెడ నాకింద్రవైభవంబు సమకూడిన యంతఃసతసముగలుగుచున్నది. నీరాగసుధాఽహరింగల్లవించిన లతలు నీయనురాగశీతలంబున లతాంతంబులై సారభించుచున్నయవి.

ఉ. ఈపలుమల్లెమొగ్గలు సహీనపువేణియు, మోవిరన్నం
ఠీపిర మచ్చనైకతపుఁ దిన్నెలు లబ్ధిఁబడల్ నవీన రం
భోపములైన యూరపులు, నుజ్వలకాహళ సామ్యజంఘము
ల్లాపమువోలునాభి మదిఁగూర్చె ముదంబు సుధాకరాననా!

స్త్రీ—(శిరమువంచి లజ్జనభినయించుచు) నీచతురత సంతయు నబలనగు నాయందు వినియోగించి నాధైర్యంబంతయుఁ జూరఁగొంటివి నన్నీ లోకంబున నలుపురితోఁ దలయెత్తికొనకుండఁ జేయుటయే గాక నిన్నుంగూడఁ దలయెత్తి కన్నులారం గాంచనీయకుండ నీత పాథరంబు నాపై మోపితిని.

విక్ర) — ఇందుముఖీ ! ఇయ్యది నా నేరంబుకాదు ఇది మంతయుకనుమ
శరుండగు నరువిపై నా పిడింపుము నేనున నీవు నింకనిమి త్తమాతృలము
చ. చెలివనుగాగలిండునాను చేతులు జేతులు, నిన్ను బ్రేమతో

సాలయగఃజూచుచూపులవిచూపులు, నిమగురాధరంబు హా
యలః జవీజూచు యోవ్యమది సూప్యము, నీకరభారమేళన
బులఁడగుహరులూలు, పుల్లసరోహ లోచనామణి.

స్త్రీ) — నాథా ! ఇంతెరికును లజ్జయనునది యెట్లుండునో యనుకొను
చుండునానను ఇప్పుడయ్యది మిగుల బరువయ్యెను.

విక్ర) — స్త్రీలున్వ నావమున నే లజ్జాశీలలు, ఇందుగ్గొత్త పేమి !

చ. ఉచితలకెరకు లజ్జయ మహోజ్జలమైన విభూషణంబు బం
ధువు జగ దేశ మానధన నూతన లక్ష్మీతీర్థ్యభవ్యవై
భవగుగు మాననియవద బంధుర మగవిలాసభాసుర
ప్రవిబల సారవంతము నిరింతర శాంతము సన్నిశాంతమున్.

స్త్రీ) — ప్రాణేశ్వరా ! నిమగుర వాక్యపరంపరలు సన్నుదురంత్రపాసా
గరంబున ముంచివై చుచున్నవి.

ఉ. చూచినవీక్షాదిగుడ్డనికి చూడవలెన్, నినుగాగలిచుఁగన్
జాచిఁ గుడ్డివానివలె జాచులెన్ గమనీ చుహస్తముల్
దాచిసె బేమయ్య ధనముదాచవలెన్ గడుబుబునట్లనే
నోచిననోచుదేము తరుణున్ నిన్య గాంచియు వెన్నదీయుదున్.

రాజు — తమణీ! నా మెడలజ్జాపంబురేమి. నిరసన కేశమునీవో
నిర్జరకాంతవు.

స్త్రీ. యతివద్యులకును లభ్యముగ్గాని యుత్తమ

స్థలముల మెట్లంగఁ జాలినాడ,

హరిహర బ్రహ్మలకై నఁ జూడగరాని

యింద్రీసాధంబున కేగినాడ

° సనకాదులకునైన శక్యంబుగాని పు

రందరుమన్ననల్ పెందివాడ

తుంబురునారదాదులు నైనవిననట్టి
మించుగానము నాలకించివాడ

గీ. నరుల కెవ్వరికేని నెన్నగరాని
నీదుసర్పంగతినిజెంది నెగడివాడ
పూర్వజన్మకృతంబైన పుణ్యమేము
యతులసౌభాగ్య గరిమంబులందినాడ.

స్త్రీ—(తనలోనేనుపూనిన ప్రతిసనేటికి నెరవేరినది. ఇక నాలస్యముగ జేయక నేనీతనిచురుంగు వడి తొంటిపరివార్తికాకూపమును ధరింప వలయును. ఆహా! అదియెట్లుసాగునోగదా! ఇప్పుడు కీర్తనుగ నీచంద్రహాసమును దాచుటకష్టమనియే తోచుచున్నది. (అలోచించి) కానిమ్ము ఇట్లుచేసినను నాకుటుసంబులో కఠహారమునదీని పిడిందగిలించితివా యభేద్యముగానుండును. (ప్రకాశముగా) నాథామ. సురులన్నగమకోపవంతులు, ననుంజల్కంగనుంగొన్న నెక్కరణి శాపములిచ్చువారో యిచటగాలంబు మీతెన్ నవి స్తరముల లోడలపోసిలేని యిటకుందర్పంబునక వచ్చి నీ పురుషత్వంబును భంగపుచ్చెదరుమా భూనాథముమ్మాటికి. కావుననిత నెవరిమార్గమున వారము పోవలయును.

రాజు—ఇంతి! యెంతకీనముగాఁ బలుచుంటివి, నిన్నువిడితి యొకక్షణమైనను నిలువనోవుదునా?

శా. శాపంబిచ్చిననీయమిమ్ము వలయున్ జంపంగనుంకింతినక నీవై జేముడిపిడి యేగఁడరుణి! నీవేగఁ గామాస్త్రదుస్తాపాగ్నింబడిమందుపాడ, నెటులక స్వర్గస్థలింజెందుట నాపుణ్యంబునకుంధలంబు వినుమా! నాశిరోరత్నమా!

స్త్రీ—ప్రియుడా! శేషకాలపాత్రముల ననుసరించి మోహపారవశ్యంబునకీ మేరయుండవలెను. నాయాలస్యమునకు నానెచ్చులు నెమరుకొనవచ్చిలేని భంగమువాటిల్లును. కావున చ. తలఁచినయంతలోపలనె తప్పక వ్రాలెదనీదుసన్నిధి

వలచినయంతలోన చెలవంగనిన్ దీకొంటిన్ సదా
 బలుపుడు, మోదవార్పిధిని నిర్మలదిత్తమునోడనీకగా
 నలపుడు, నాలసించుట విషంబగుగాన ననుజ్ఞ నీయువే. (చనును)
 రాజ—[చేయిపట్టుకొని] వలదు. వలదు. నామనో ధంబును విఫలం
 బొనరించి యేగుటపడిగాదు. నిన్నొకక్షణకాలమైనను కాసియుం
 డంగలుగుదునని మెట్లూహించితివి? నామాటమినుము. నన్ను
 మోహదూరునిఁ గావింపకుము. (కొంటినించుకొనును.)

స్త్రీ—[తనలో] ఈకిని దప్పించుకొను నపాయము కాన్పించదు.
 మోటతనంబున వదల్చుకొని పాటిపోయినయడల నిజముగా
 మోహపారవశ్యమున మునిగిన యీతఁడు మరణించును కావు
 నట్లు చెప్పిజూచెదను. (ప్రకాశముగా) నాథా!

చ. ఘనమగుమూలికలోదొరికె గావననీమనృపాలచంద్రుఁడే
 సునకొనుచున్న వాడో! తడియంబనిగాది క పోదునంచునే
 నుచుజాడో వచ్చుచున్నటుల మామక హృద్గతమయ్యె నాధ్వఃసీ
 పగు మొకకొంతసేపునను వీడుముచ టునదాఁగియుండెన్.

రాజ—(తొట్రుపాటుతో నిలిచివిసుట నభినయించును.)

స్త్రీ(నిష్క్రమించును)

రాజ—ఏమి! ఎచ్చటను నెవ్వనిధ్వనియు వినుపించుటలేదు, (త్రోయ
 గుటచేసిట్లు బ్రమసియుండును. కాబట్టి యెవ్వరునులేనిది వైర్య
 ము వహించి నాయితినిఁబిలిచెనను (పరిక్రమించును.)

చ. కరుచలి మ్రాన్పడున్ జగతిగంధులు శుష్కము జెడుచునుభా
 స్కలలు నిఘంజరింపకు, కృశానుఁడు వేడిమిజూపనోడడి
 గిలు చలిచు, తారలవనింబడు గాశ్యపింపముండెడు
 సుననిలిలో భయంఁడినచోఁ బరులెవ్వరు లేరు కామినీ!

ఎచ్చటను గాన్పించదు. దవ్వేగి యేపొడరింటా దాఁగియుండెన్ ఈ
 చెదనుగాక. (పరిక్రమించుచు) ఈపాదంబుంజాడలబట్టి కూడనిపైకత
 మార్గంబునఁబోయినట్లే కాన్పించుచున్నది మరలఁపిచిచూచెదను.

ఇ. ఎక్కడికేగితివు చెలియేటిభయంబు వికృతమాకుండీ
చక్కిని నిల్పి కేటాకు సాహసవృత్తి జరిగినట్లు నీ
వికృతజాతి ననన్చి విడిచివేసి నేనును వాడవయ్యెయ్య
దిక్కిది నాకేవాకెట్లు దీనితనమునువాడే నీవే! (తెరలో)

ఉ. భీతిని జెడచాడ పృథ్వీపతి నీచె వచ్చుచుంటి, నీ
చేతము నాపను నిల్పి చింతలు చుంటివి, నీసౌజన్యము
ప్రీతిని నేనుగూడ కలపించుచు నియోజనవృత్తాన వి
ఖ్యాతయగుచుండ నీవు నీగురొయ వెల్లుట నీ పర్యవేక్షణ.

రాజు—అన్యము! నా పాదంబు గూడ బడినది. ఎంతకేవు మొద
వెట్టి నీవ నాని కలుగ చే నాకిము గాలు నన్ను విడిచిపోయెనని
భావించితిని, నేను లేను. నాయుంకలి కృతమానీయంబున నిలిచి జే
చరించుచున్నాను ని. ప్రియాదియ X మోక్షోద్ధానన తుల్యకై ను
నుభవకరణమేదా!

స. —(వరికి) మించుచు బడితిని!

ఉ. భీతిని జెడచాడు పృథ్వీపతి నీచె వచ్చుచుంటి, నీ
చేతము నాపను నిల్పి చింతలు చుంటివి, నీసౌజన్యము
ప్రీతిని నేనుగూడ కలపించుచు నియోజనవృత్తాన వి
ఖ్యాతయగుచుండ నీవు నీగురొయ వెల్లుట నీ పర్యవేక్షణ.

రాజు! ఎందుంటివి?

రాజు—(చూచి తనలో, ఆహ! పక్షివాణమా! మోహవశంబున
నేనుబలికిన నీవాలాంబులకు మనంబున కట్టు భావి చెనోకదా?

స. —(నవ్వివించి) స్వరాలోక్తమా! ఎక్కడిను నీ నోటినుండియిట్టి
జేలవాక్యంబులు వినియడలేదు ఏలయిట్లు విలపించుచుంటివి?

రాజు—(తనలో) ఆహ! బ్రదికితిని. కట్టినాంకి తప్పించుకొనట
యిత్తను నీ తోచుచున్నది. [ప్రకాశముగా]

చ. ఇదినురలోక రాజ్యము, నహివగజాలని ప్రైశ్చమాట ని
న్నదందలపోయించుంటి మది నెంతయు భీతిలి నీవుచెంత లే

నిద్రనము హాయవలయు. గణింపరాని విచారమబ్బెనో
సదమలమోగినీవరతనామవసస్తవనీయమాపిణి !

పరి—(అనలో) పురుషుడు బొగవ దడికట్టివట్టును, స్త్రీబాంకియై
డల గోడ వెట్టివట్టు నుండనచట యభయముకాదు. నానాహాస
మతమును జూపించితిని. ప్రకాశముగా గదా !

మ. సురలోకంబున కేగుదెంచితివి సచ్చిద్ధాంతరంగుడవై
పురుషమాతుండుగొంటి వారిడు నినుంబూజంపహర్షించి నీ,
సురలోకంబును తేరవాజ్ఞగొని విన్నాణంబుగా నన్నుగూ
డి రహిన్ ముచ్చటలాడుచుంటివి బభీ ! దొదంబు రంజల్లగనన్.

రాజు—(అనలో) ఆహా ! ఈమె మహాసుభావురాలు. నేనింకను కిక్కి
కేగుటయు, వానపుండు వెన్నుబూజించుటయు, పురంబునువాజ్ఞ
గొనివచ్చుటయు, మొదలగు నంగతులన్నియు, పూర్వగ్రహియ్యవట్లు
చెప్పచున్నది. ఈమె కెట్లుగతిపెనోకిదా ! భానలకు గోచరింపక
విషయముండునా ప్రకాశము! పరవాజికాకేరొరన్నమా !

కా. వాలోక్కలోభియించె, వానరము మాన్యబయ్యె, నావశమ
స్తోత్రప్రభవముగ నెకే, మతము నాశోరపురాజ్యంబు సా
క్షోకబయ్యె, భవద్ధిరంబుగను నీక్షోణితలంబెల్ల నా
లోకారాధ్యుని సత్కృత్యునిగ మేలుగూర్చి పరమానితి !

పరి—మనమీసురలోకంబున కేతెంచి చాలకాలమిది. గాజ్యంబు
నువిడిచి నృపాలుండుమార వేశంబులనుండెన రాష్ట్ర బునకు ముం
కలుగునని నితిమంతులు వక్కాణింతును. కావున మనము నిద్ర
పురుసలక భూలోకంబున కేగుటయే యుత్తిమమనిశ్చయమగును.

క. చాలగ ధన్యతగంటిని మూలికలంగొంటి. మంచును గంటి,
దయాశీలుడవగు నినుగూడుట! కాలము మితిమీరెండు
గానగుమనకు.

రాజు—అవశ్యమును పోవలయును. పోదమురమ్మ (నిష్క్రమించును)
చతుర్థాంకము.

౧౧

దక్షణామూర్తి పరబ్రహ్మణేనమాః.

స్త్రీ సా హ స నా ట క ము



పంచమాంకము.

విక్రమాంకుని కొలువుకూటము.

[ప్రవేశము, రాజు, మంత్రి లగుపరివారము.]

మంత్రి—రాజేంద్రా ! సరలోకవాసులకు లభ్యముగాని మహత్తర మైనసురలోకవాసముగఁజేసి దయచేసితిరి. అచ్చటివినోదంబు విన మీలుత్సాహపడుచున్నవి.

రాజు—నదివశేభరా ! ఏమని తెల్పుదును. అచ్చటివిశేషంబుల ము చ్చటించుటకు శ్రేషునికైనను దరంబుగాదు.

మ. సురలోకంబు సుతీతునా, మఱియఁ దమ్ముద్ధాంతకాంతానము త్కరముఁ ప్రోతమొనర్తునా, యనఁటిసత్కాంతారసౌందర్యముఁ బొరివర్ణించెదనా, పురందనునికొల్వ వేడ్కఁగొండదనా
 తిరమాయచ్చటిమచ్చల నడువ మేధాశాలియై యుండినఁ.

మం—దేవరవారు దేవలోకంబును మెట్టివర్షన కలంబున నీదియు నింద్రలోకవైభవంబుల విరాజిల్లుచున్నయది.

రా—అమాత్యవర్యా ! రాజ్యంబున నేనులేనిలోపంబులేకుండ ప్రక్క తీజనంబు సంతోషంబున నుండిరికదా !

మం—రాజోత్తమా ! తమదర్శనాభావ విచారంబుదక్క ప్రజల కన్యవించారబేలకల్గును.

రాజు—మేలు. మేలు సరమసంతోషము.

మం—తామురాష్ట్రంబున నున్నదినంబులకన్న లేని యప్పుడే ప్రజలు కన్పించులు సౌకర్యముగఁ జెల్లించియున్నవారు.

రా—కోపముతో ఏమి నేనున్న యెడలపౌజలుకప్పుంబులనేలచెల్లించరు

మం—(తనలో) ఓహో! నేకోకిలమునఁ జెప్పఁగ దానోకవిషయంబునఁ దలంచి కోధపడుచున్నవాఁడు. శాంతిపఁజేయుట కిట్లు మాటాడవలసియున్నది. (ప్రకాశముగా) రాక్షంద్రా!

మ. కరుదాసాంధ్రుఁడవౌట నీప్రజలు నిరావగతారంగ నీ వరులం జేకొనుపట్ల వారలను నెక్కువఁగా మన్నింతు నీ కరయన్ నిష్కరుణంబుమార్గమున నొయ్యగప్పముల్ గొందునో సరసాలోత్తిమ, దానిచేతఁగరమున్ నాకుంగరంబిచ్చెను.

రా—మంచిది. మంత్రిన త్తములొనర్చుకార్యంబు లట్టివియేకవా?

మం—సరసాధా! దేవవారిని పరివ్రాజకకూడ యేతెంచినా?

లేక స్వర్గలోకంబుననే పర్యటనలు సేయుచుండెనా?

రా—(సంతోషముతో)

ఉ. ఆమెనహాయసంపద మహత్తరమైనను జేరఁజూట ను త్రొవిపురిం గనఁగొనఁగఁ దద్దముఁగల్గెను నాకుఁగాన, నే నామహానీయలోకమున నంజయిడంగలనే జగంబుదా నోమగఁజాలు శక్తిగలయుగ్మలి యాపెను వేడ్కఁగొల్పెదన్.

నాతోమఱల స్వర్గలోకంబునకువచ్చినది. కాని యంతవఱకును దిరుగ నొక్కనాఁడును దర్శనమిచ్చి యుండలేదు.

మం—ప్రభూ! అచ్చటి (స్త్రీ)జనంబులు సౌష్ఠవంబున మనుష్యాంగన లనుమించియుండునట్ల నిర్వివాదాంశము. మనపరివ్రాజక నా సుందరీమణులు గొరివించియుండిగా?

రా—(తనలో) ఆహా! అచ్చటి (స్త్రీ)లోకమును స్ఫురణకుఁజెచ్చి మంత్రిన త్తముగా నన్నలయించుచున్నాఁడు. (ప్రకాశముగా) పరివ్రాజకులు జగత్రయంబునను బూజ్యరాండ్రే.

మం—రాజరాజా! అమరపురంబున నింద్రసమక్షంబున సేవకురాండ్రగు నవ్వరసలు ఘోరతపశ్చాయురగు మున్ముద్రులం జలించఁజేయు సాహసురాండ్రనివిందును. అదివాస్తవమైన విషయమగునోకాదో యను సంశయమిప్పటికిని నన్నుఁబీడిచుచున్నది.

రాజు—/తెనలో) ఆహ! ఈమంత్రినరుని వాక్యములు పూడువైలు
 ల్లతాకినట్లే యగుచున్నవి. నా పట్టమహిషి సాహసనిషయమున,
 అప్పునల సాహసమూలమున జ్ఞప్తికిదెచ్చి బాధించుచున్నాడు.
 (పకాశము)

స్త్రీ. రంభాది నిర్జర రమణులపొంగెల్లఁ
 బాక కాననుని సత్ప్రతిభఁగాదె?
 సురి కామినీ మనోహరనిలాసములెల్ల
 వఘవుని సంపూర్ణ మహిమఁగాదె ?
 అమరకాంతానమూహ నిందగతియెల్ల
 బురుహూతువైభవస్ఫురణఁగాదె ?
 బర్హిర్ముఖాంగనా భావుకంబదియెల్ల
 సుతాంఘ్రి ప్రాభవస్ఫురణఁగాదె?

గీ. అధిక్యతని గౌరవమున న-గనలకు
 సాహసముగల్గుగాని రసాలమున
 నబలలగువారి కేటిసాహసము జగతి
 సూత్రహీనభ్రమరకము సుడిఁగొనునాళా ?

(స్త్రీ. లెక్కజ? సాహసమెక్కడ? (అత్మగతము) నాయథాంగినాకు
 జూడెగననిన సాహసమెట్టిదియో పరిశీలించవలయును. (ప్రకా
 శము) - దేవరాయ! చెజసాలయదునుపండితనాయి తీసాహస
 ముం బరిశీలి పవలయుంగా నభ్యంతరి స్త్రీజనముల కిభ్యంతరి
 ములేని యెర్పాటులుచేసి కారాగారమునుండి విడిపించి న సుంద
 రినిదోడ్చి నాజ్ఞ యొసఁగుము.

మంత్రి—(సంతోషముతో) చిత్తము. దేవరయాజ్ఞ,
 [ఉచితస్థలంబునకుఁ దొలంగి పట్టమహిషిందోడ్కొనిరా.

నేవకలఁబును]

రాజు—నాయంతి తానుబూనిన ప్రతిసనరవేరకుండట్లకై యెరవరి,
 తపించుచున్నదోదా! అబలయెడఁ బురుషులంతటి సాహసకా

ములొనర్చుట సాడిగాకున్ననం దీనసంకల్పులగుచు వీరల
సంతరింగమున నట్టిగర్వముండకుండనొనర్చుటయే పురుషభర్తము
(ప్రమద కుమారుని వెంటివిడికొని ప్రవేశించును.)

—(చూచి) ఎవ్వరా వచ్చువారు?

—మహారాజా! మహారాజుగారు తమ యాజ్ఞప్రకాశము
వారాగరవిముక్తింజేచి యువరాజుగారితో నేతె చియున్నారు.

—(కోపముతో) ఎవ్వరూ యువరాజు.

—మహారాజా! ఈశిండే. [రాజముదరగా నిట్లును]

—చీ! కులటా! సిగ్గులే! యువరాజునికూడ జెప్పుచున్నావా?

—యారాజ్యమునేలఁజాలు నధముంగొంతెచ్చి పుత్రుండుగా
పలటా! యేటికిఁ బ్రేలుచుంటివిక నీకోర్కెల విల్పవారముం
దులనిదీర్చుకొనంగనొప్పనిను నెందుఁజూడఁగానో

కలవారిం గయికొమ్ము పొమ్ము సుశుంగైకొందునొప్పితి.

—నాథా! నిరాగనురాలనగు నన్నిట్లు నిందించెదరా?

—చీ! ఇంతకన్నచు దుష్టమగు నవరాధముగలరా! ఇంక
నేమిసేయవలయును.

—రాజేంద్రా! నేనొనర్చిన యవరాధ మేమియులేదు. దైవ
సాక్షిగా నీతండు తమపుత్త్రిఁడే

—(కోపముతో) ఏమీ! కులటాపుత్త్రిని యువరాజుగారి జ్ఞా
చున్నావే! చీ! దుర్మార్గురాలా! తొలంగిపొమ్మ.

—(కోపముతో) దిల్లిచెయివడల్పుకొని రాజనమ్ముఖమునకేగి

క. చెలగుచుఁ గులటాపుత్త్రిఁడు

కులటాపుత్త్రిండటంచుఁ గూనెడునీకుం

గలదేనిసేవకుఁడెచు

కలువంబులు బలుకనీకుఁ గాదుస్వపాలా!

ఏమిరా! నీతండ్రి యెవ్వఁడురా?

దీనిపే.

రాజు-పదంపడి యేమిజ్జరిగినది ?

రాజు-పిమ్మట నాసాహసమును గాజునకుంజూపనెంచి పరివార్తికా ముతో నీనాడికిపో స్వర్ణపురంబున కేళివి.

రాజు-అటుతిర్వార !

సేవకు-తిర్వారతనీపనకుండిందభవనంబున కేగఁగానే నానందనవనంబున

కొలుబుల్లవింప, సుమముల్ తరుజాలమునండి రాలఁగ

రాజు-మితో శిల్పరుగ భోగికులంబును, జంతుజాలముల్

ప్రమ-నాలకింప, సావిత్రి ఘనరాగ పంపరంబదగం

రాజు-మఁ గూనచుంటినొక బంగరురాతిపయిం గుమారకా.

మ. కు. వార, తరువార!

మ-అనువాదనోకుఁగారా ! ఈప్రసాదోతిముండేతెంచి నాగా నంబునకును, నాసాహసంబునకు మోగఁగొడయి నన్న దేవాంగ సగా భావించి నాతోమైత్రీనెరిపెను.

మ-అల్ల ! ఇందులకు బ్రబలనిర్వహమేమయినగలదా ?

మ-లేక యేమి ?

ప్రవరునంగుళీయకము నిర్మలమైతిగు చందహాసముం

ప్రేమ మగురొత్త నాకిడియె గేవలసాక్ష్యముగాఁగ ఎంతనే

పరిమిత ప్రమాదమున నయ్యునికొంచు యథాస్థితింబుగా

రాపులకువచ్చియుంటే బృధివీపతితోడ శుభంబుచేతురన్.

రా పిమ్మటనేగొల్పితివి. అతినుండిముఁ జెఱసాలయందే

యిడివిన్న బోషి నుకొనుచున్న నాన

ంగుళీయకమును, చందహాసమును రాజుచెంగటనిడుచున్నది.]

-(చిత్రేష్ఠినిండెడితనలో) ఆహ !

నాసురాండ్రుగా బలుకఁజూపె, చానలె చానలే, వరా

హల మితినుంచు నెవరుకలపోయిట తప్పు, తప్పు సం

రాజు-సలేను; పుగఁగూఁగ ధీతిఁజూపుట కల్ల, కిల్ల, నా

చేనాలు స్వముఁ జెడియెచూరక పత్నినలంచితంగటా !

(ప్రవాళము) ప్రియుగాలా ! నివేసాహసురాలవు. నాతప్పు క్షమించి
నాకగిరి నాపాదింఘము.

ప్రమ—ఓ నయి. శేవర కూర్చుంటున్నాను.

రాజు—కుమారా ! నీయెడితే నీయే యేకరాక్షసి పుము.

యవ—రాజు ! కులహా, క్షిర బహు, పిగి—నాక నీవు

నీకొనెడి గురువు ! (నవ్వి యాళి)

గీ. కులయన్నున గోబులుగిలుగకు డ

నన్నగుటాను నుండని యన్న నించు

కెనియ లజ్జకొందక మానినెవలె

నమ్మకొకె దకటికోయమ్మ ! నీవు.

కావమ్మవెళ్ళి గాడ న్ని నెట్టికెని యిది మహాకావటకన్న

కొక జీవిత సుఖమును నీవు నీవు.

ప్రమ—వు నీకోక నీరాక్షసుని నీవు నీవు నీవు

గోకుల నెక దావీయగాది కావన భవజ్జనకు నాక్ష

ముగా వెలుగుటయే యుత్తమము.

రాజు—కుమారా ! యవరాజు ! కోధమును విడుపుము

యవ—(దగ్గరకజని) జనకా ! నమ్మరించెదను.

రాజు—నీగాయ పృథ్విభవ. ఇ దు గూర్చు డిము.

(ను... అతని ముక్తునిర్ధసింహసమునం గూర్చుండెను)

—* భ ర త వా క్య ము . *

మ. తుల్యములు రాగమగ్నులయిపిశ్వంబంద

సుతులు గానలు సర్వకాలమును మెచ్చు

హిమలయ గులు నెల్లయస్వదను సద్భ్రతింబు

పరియందత్సతప్రచయంచెదరు సౌభాగ్యంబు

(అందరు నిష్క్ర)

స మాప్త ము.

వంతులకు ప్రత్యేక గ్రంథములు



7- 0-0	సర్వములీ కామస్మృత్యాస్త్రం	0-0
పరి 2 వాల్మీకిముఖ		0-0
8- 0-0	మళయాలీమంత్రిం 2 భాగాలు	
ప్రద్యరత్నాకరం 2- 8-0		1-12-0
అరినిఘంటు 2- 8-0	అనుపానరంగణి	0-12-0
ప్రవిధిగుణకల్పం 2- 0-0	అనుపానరత్నాకరం	0-12-0
అస్థానారం 2- 8-0	అనుపానమంజరి	0- 8-0
అధవనిధానం 2- 8-0	అనుభవయూనానీపై వ్యామృతం	
అర్థరసంపిత 3- 0-0		0-12-0
గస్త్యప్రకృతం 1- 8-0	శిశులీప్యాపాకరంగణి	0- 8-0
శిష్టప్రకృతం 1- 8-0	అముశ్వరసారసంగ్రహం	0-10-0
శిష్టప్రకృతం 1- 8-0	అనుపానాల్పవల్లి	0- 4-0
జీవరణకల్పము 1- 8-0	అనుపానాల్ప	0- 6-0
జీవాల్పము 1- 4-0	భక్తిరతి ప్రద్యదిత్యానాం	
గస్త్యప్రకృతం		0-12-0
అనుపానరత్నాకరం	భక్తిరతి ప్రద్యదిత్యానాం	0-10-0
2- 8-0	ప్రద్యదిత్యానాం	0-6-0
కాశీతాలు 3- 0-0	వాణిశ్చరిమాల	0- 4-0
మౌర్యా	వాణిశ్చరిమాల	0- 4-0
చేష్టి 5- 0-0	వాణిశ్చరిమాల	0- 4-0
గస్త్యప్రకృతం	వాణిశ్చరిమాల	0- 8-0
6- 0-0	వాణిశ్చరిమాల	0-10-0
4- 0-0	వాణిశ్చరిమాల	0-12-0
4- 0-0	వాణిశ్చరిమాల	0- 8-0

STRI SAHASAMU.

A DRAMA
IN FIVE ACTS

BY

Vempati Venkatanarayana.

Published by

Kasamsetti Seshagiri Row Bros.

BOOK SELLERS

బెంగళూరు

Ranganatha Press

ELLIORE.

1926

Copy Right పాతము. (Prigra) పేరు

(అందరు నిష్క

న మా ప్రము.

141523